

СКОПНИЧЕСКИ ПРЕГЛЕДЪ

СПИСАНИЕ ЗА ОБЩЕСТВЕНО СТОПАНСКИ ВЪПРОСИ

ИЗДАВАНО
ОТЪ ТЪРГОВСКО-ИНДУСТРИАЛНАТА
КАМАРА И СТОКОВАТА БОРСА
ВЪ
ВАРНА.

УРЕЖДА СЕ ОТЪ РЕДАКЦИОНЕНЪ КОМИТЕТЪ
ПРИ СЪТРУДНИЧЕСТВОТО НА:

Ангеловъ, Д-ръ Сим., професоръ; Боевъ, Б., професоръ; Буровъ, Ат. Д., бившъ министъръ;
Ганевъ, Вен., професоръ; Ганевъ, Д-ръ Сп., пачалникъ на Бюрото за финансови изучавания въ
Българската нар. банка; Данаиловъ, Г. Т., професоръ; Ивановъ, Дончо, секретаръ на Русенската
търговско-индустиална-камара; Иширковъ, Ат., професоръ; КABLEШНОВЪ, Ат. С., управителъ
Кооперативната банка; Кънчевъ, Д-ръ инж. В., главенъ инспекторъ на индустрията; Ляпчевъ, А.,
бившъ министъръ; Мишайновъ, Дим., професоръ; Поповъ, Кирилъ Г., главенъ директоръ на
Статистиката; Сакаровъ, Д-ръ Н., публицистъ; Списаревски, Д-ръ Н. Д., публицистъ; Стояновъ,
П., професоръ; Табаковъ, Д-ръ С., чиновникъ въ Министерството на външните работи; Тодоровъ,
П., публицистъ; Фаденхехтъ, Д-ръ И., професоръ; Хинковъ, Х. С., инспекторъ въ Кооперативната
банка; Цанковъ, А., професоръ; Януловъ, Илия, публицистъ и др.

СЪДЪРЖАНИЕ.

I. Статии.

	Стр.
1. Д-ръ Ив. Каросеровъ, Забранениятъ износъ	33
2. Ив. Г. Лазаровъ, Износътъ на зърнени произведения и брашна прѣзъ варненското пристанище	38

II. Стопански обзоръ.

А. Вжтрѣшенъ:	
Д-ръ Ив. Екимовъ, Законътъ за мораториума	40
Б. Външенъ: Стопанска хроника на войната. Италия, Германия, Франция, Австро-Унгария	42

III. Консулски рапорти.

Одринъ: Стопанското положение на Одринския вилаетъ	45
Одеса: Мораториумътъ въ Русия. Проектъ за нови налози въ Русия. Възобновяването износътъ на зърнени храни отъ Русия. Облигационнитъ заеми на рускитъ градове прѣзъ 1914 год.	46

IV. Книжнина.

Ив. Даскаловъ, Азбученъ показателъ за класифициране стокитъ по митнишката тарифа, издание на Министерството на финанситъ	49
Разни списания	49

V. Малъкъ бѣлѣжникъ.

Изъ дѣйността на камарата: I. По закона за опрѣдѣляне продажната цѣна на съестнитъ прѣдмети. II. По прилагане закона за организиране и подпомагане занаятитъ. III. По дневния редъ на идната редовна сесия на камарата	50
Новата търговска конвенция съ Турция; по списъка на суровитъ материали; затваряне на Дарданелитъ и др.	51
Търгове, зарегистрировани фирми, несъстоятелности	52

Редакционенъ комитетъ:

Екимовъ, Д-ръ Ив., подпрѣдседателъ Т. и. камара;
Калянджиевъ, Ц., директоръ Търговското училище;
Каракашевъ, Т., директоръ Б. т. параходно дружество;
Каросеровъ, Д-ръ Ив., секретаръ Т. и. камара.

ЕКОНОМИЧЕСКИ ПРЪГЛЕДЪ

Абонаментъ:

За година . . . 8 лв.
„ 6 мѣсеца . . . 4 „
„ 3 „ . . . 2 „
„ чужбина год. . 10 „

Отдѣлна книжка 50 ст.

Излиза на 15 и 30 всѣки
мѣсець, освѣтъ юлий и
августъ.

ДВУСЕДМИЧНО СПИСАНИЕ ЗА ОБЩЕСТВЕНО-СТОПАНСКИ ВЪПРОСИ.

— ооо —

Издание на Търговско-индустриалната камара и Стоковата борса
ВАРНА.

Всичко, що се отнася до
списанието, да се отправя
ч р ъ з ъ Търговско-инду-
стриалната камара.

Ръкописи се връщатъ
само срѣщу заплащане на
пощенскитѣ разноски.

Обявления по споразумѣ-
ние.

Кн. 3.

ВАРНА, 1—15 ОКТОМВРИЙ 1914.

Год. I.

Д-ръ Ив. Каросеровъ.

ЗАБРАНЕНИЯТЪ ИЗНОСЪ.

Базата на всѣко народно стопанство е международниятъ стокообмѣнъ: изнасятъ се продуктитѣ на страната, за да бждатъ внесени, въ замѣна на тѣхъ, ония артикули, произвеждането на които, по силата на географическия и на редъ още стопански условия, е прѣдопрѣдѣлено за други страни. Държавитѣ съ развито индустриално производство прашатъ своитѣ фабрики въ земледѣлческитѣ страни, а тия послѣднитѣ хранятъ първитѣ, и така се постига онова взаимно задоволяване нуждитѣ, което характеризва съврѣмения стопански животъ.

Въпрѣки усилията, които държавата полага за създаването една крупна индустрия у насъ, и при наличността на факта, че сж постигнати доста задоволителни резултати въ тази посока, все пакъ България си остава и за дълги още години ще продължава да бжде прѣдимно земледѣлческа страна. Въ основитѣ на нейния стопански битъ е дълбоко и здраво залегнало земледѣлието съ сроднитѣ нему отрасли, ето защо, богатството на българина се крие главно въ износа на зърненитѣ произведения. Колкото този износъ е по-засиленъ и колкото той се извършва при по-благоприятни условия, толкова и изгледитѣ за подобряване материалното му благосъстояние ставатъ по-голѣми. Схващайки тази очевидна истина, всѣко правителство е считало за свой върховенъ дългъ да благоприятствува износа, било чрѣзъ подходящи митно-тарифни мѣроприятия, било съ прилагане съответна ж. п. тарифна политика. И, изключая годинитѣ на неурожай, износътъ, наистина, постепенно е нараствалъ, докато военнитѣ събития прѣзъ 1912 и 1913 год. дойдоха да поставятъ

една чувствителна прѣграда. Националнитѣ усилия бидоха насочени въ съвсѣмъ друго направление, и мирната стопанска дѣйностъ се видѣ поставена въ крайно неблагоприятни условия.

Да възстанови загубитѣ, да запълни празнинитѣ и да излѣкува тежкитѣ рани на стопанския организъмъ, бѣ първата задача на днитѣ слѣдъ прѣкрещаване военнитѣ дѣйствия. Закипѣ новъ буенъ животъ, въ който българинътъ се показва сжщо така достоенъ борець, както и на бойнитѣ поля. Не навикналъ лесно да се отчайва, съ твърда воля въоръженъ, той така заработи, че въ кратко врѣме всичко би било напълно поправено — ако нови политически бури не бѣха отвлекли неговото внимание.

Извѣстни сж събитията. Тѣ дойдоха по-бърже, отколкото можеше да се очаква и прѣдизвикаха една суматоха, на която стана жертва и нашата страна. Първиятъ резултатъ бѣ забраната на износа, която, поради голѣмата важностъ на външната ни търговия за нашия стопански животъ, биде подложена на оживено обсъждане. Въ днитѣ на прокарването ѝ не се обади, наистина, никой, ала когато положението се поуясни и настѣпилата първоначално суматоха даде мѣсто на едно по-спокойно очакване развиващитѣ се събития, започнаха да се дочуватъ разни мнѣния. Едни одобряватъ наложената забрана, други я намиратъ като крайно вѣдна отъ народостопанско гледище. При това, политическата страна на въпроса се изоставя обикновено на второ мѣсто, не само затова, че ако има политически мотиви, които да налагатъ забраната, тѣ могатъ да бждатъ извѣстни само на единъ ограниченъ кръгъ дър-

жавници, а повече и главно поради прѣд-поставката, че политическиятъ мѣроприя-тия на всѣко държавно управление не бива да се срѣщупоставятъ така рѣзко на общитѣ народостопански интереси. Ако съществува нѣкаква зависимостъ между политика и народно стопанство, приоритета трѣбва, безспорно, да се отдаде на това послѣдното, сирѣчь, политиката на една страна слѣдва да се нагажда съобразно нейнитѣ народостопански изисквания. Като конкретизираме тази истина, въ дадения случай намъ се налага въпросътъ: какви сж народостопанскитѣ изисквания на България въ моментитѣ, които тя прѣживява сега?

Безспорно, на България е необходимъ износъ, защото тя има нужда отъ злато. Като продаде своитѣ зърнени произведения, тя ще се сдобие съ чужди наполеони. Ето защо, належащо е да се води такава една политика, която ще насърчава износа. Тука, обаче, веднага може да бжде възражено, че, при нормални врѣмена, това несъмнено се и прави, ала сега, при тази несигурностъ и прѣдъ страха на неизвѣстното, забраната на износа намира своето оправдание. Изтъкнатата по-горѣ мисль за насърчаване износьтъ намиратъ всички за теоритически неоспорима, ала, добавятъ нѣкои, тя е такава само за мирни врѣмена, но не и за дни, въ които се развиватъ толкова много и такива главолумни събития, краятъ на които трудно се съзира.

Тази аргументация, обаче, е твърдѣ не задоволителна. Необходимо е да се даде една по-точна прѣдѣнка на положението, единъ подробенъ разборъ на аргументитѣ за и противъ, за да се дойде до едно претендиращо на основателностъ мнѣние върху това, да ли забраната на износа е умѣстна, или не.

**

Въпросътъ има своята, макаръ и кратка, история.

Знайно е, че прѣзъ лѣтнитѣ мѣсеци, когато селенитѣ сж заети съ усилена полска работа, износьтъ на зърнени храни обикновено намалява до минимумъ. Прѣзъ настоящата година това явление, наистина, не се прояви въ своитѣ обичайни размѣри, ала все пакъ очакваше се есеннитѣ мѣсеци да започнатъ съ засиленъ износъ и да иматъ, слѣдователно, като прѣма послѣдица, подобрява не положението на паричния пазаръ въ страната. Въмѣсто това, ние бидох-

ме изненадани отъ политическитѣ събития въ Европа, а непосредствено слѣдъ това — и отъ забраната на износа у насъ. Наложена по едностранчивото рѣшение на правителството, безъ да се иска мнѣнието на мѣродавнитѣ въ това отношение корпорации и заинтересувани кръгове, тя се простира върху слѣднитѣ артикули:

I. Забранено е да се изнасятъ за странство отъ цѣлото царство, по силата на указъ № 5, обнародванъ въ „Държавенъ Вѣстникъ“ отъ 30 юлий т. г.: 1) всички зърнени произведения; 2) брашната, трицитѣ и ярмата; 3) картофитѣ; 4) боба и зеленчуцитѣ; 5) всички животински произведения (сирене, кашкавалъ, масло, яйца и др.); 6) едрия и дребния добитѣкъ, коне, мулета и магарета; 7) фуражътъ; 8) текстилнитѣ произведения; 9) горивото и 10) освѣтлителнитѣ материали (газъ, бензинъ и др.).

II. Съ указъ № 6, обнародванъ на 7 авг. т. г., забраната на износа е разширена и върху: кожи, сурови и обработени коженни издѣлия (царвули, ботуши, обуца, чанти и пр.) и всички съестни припаси.

III. Забраненъ е още износьтъ съ указъ № 10, обнародванъ на 12 августъ т. г., на: медикаменти, уреди, прѣвѣрзочни и каквито и да било санитарни материали.

IV. Съ указъ № 12, обнародванъ на 11 септемврий т. г., се забранява износьтъ на всѣкакъвъ видъ автомобили, пѣтнишки и товарни, както и на всѣкакви други транспортни сръдства по суша и по вода. Кираджийскитѣ коля могатъ да се изнасятъ врѣменно срѣщу париченъ депозитъ, равенъ на стойността имъ.

V. Съ указъ № 11, обнародванъ на 3 септемврий т. г., е разрѣшенъ износьтъ на яйца.

Тази редица показва, на първо мѣсто, че забраната на износа обхваща всички почти артикули, които иматъ извѣстно значение за нашата външна търговия.

На второ мѣсто, тя иде да ни подкаже, че рѣшенията не сж били прѣдшествувани отъ едно спокойно всестранчиво обмисляне, а сж били вземани твърдѣ набърже.

Веднѣжъ това установено, нека сега прослѣдимъ, какви могатъ да бждатъ мотивитѣ, които сж наложили забраната, и ако такива съществуватъ, доколко сж тѣ мѣродавни.

*
**

Вижда се, какво България е поставена въ едно сравнително благоприятно

международно положение. Тя продължава да остава незасѣгната отъ пожара, който опустошава цѣла почти Европа и, при умѣло ръководене, би могла въобще да бѣде запазена отъ него. Нейниятъ неутралитетъ, стига той съвѣстно да бѣде спазванъ, докато жизненитѣ ѝ интереси не се видятъ засѣгнати, е достатъчна гаранция за спокоенъ по-нататъшенъ животъ. А неутралитетътъ какво носи съ себе си за стопанския животъ на страната? По здравия смисълъ на нѣщата, той би най-много наложилъ да не се допушта износътъ на храни и хранителни произведения за воюващи страни. Строгийтъ неутралитетъ на България, значи, ще бѣде спазенъ, ако тя затвори за своята външна търговия само западната си граница, защото едничка отъ съседнитѣ намъ държави, която воюва, това е Сърбия. За транзитътъ, който би могълъ да се организува посредствомъ други държави, българското правителство най-малко би слѣдвало да се държи отговорно.

Но ако се затворятъ само западнитѣ граници на страната, ще има ли това нѣкакво практическо значение за износа? Знае се, че Ромъния и Русия не сж отъ категорията на „гладнитѣ“ страни, равносилно е, слѣдователно, да ли по отношение на тѣхъ износътъ ни ще бѣде свободенъ, или не. Наши съседки, които силно чувствуватъ нужда отъ хранитѣ ни, оставатъ Гърция и Турция. Да се говори за износъ отъ що-годѣ значение въ Гърция по сухо — е твърдѣ рискувано; пътятъ прѣзъ Дедеагачъ, поради честитѣ турски военни транспорти, е обикновено затворенъ; съобщенията по Черно море сж крайно ограничени, а сега, поради затварянето на Дарданелитѣ, възможни сж само съ Турция. Така че, по силата на фактическото положение на нѣщата, едничка тази послѣдната страна остава отъ значение за външната ни търговия.

Веднѣжъ това така, България би дѣйствувала напълно въ смисълъ на строгия си неутралитетъ, ако ограничише своятъ износъ само относно воюващитѣ страни. По този начинъ тя би била поставена международно сжщо така добръ, както е сега; би удовлетворила едно отъ съкровениитѣ си желания — да не храни гладуваща Сърбия — и би отишла въ хармония съ народостопанскитѣ изисквания на страната, като чрѣзъ прѣдназначения прѣдимно, ако не изключително, за Ца-

риградъ износъ, би дала възможностъ на нашитѣ производители земледѣлци да продадатъ своитѣ продукти на рѣдко пзносни цѣни. Тази, макаръ и ограничена по силата на развиващитѣ се събития, външна търговия, би влѣла една освѣжителна струя въ тягостното мъртвило на стопанския животъ, който страната прѣживѣва. България прѣкара двѣ дълготрайни войни, ала прѣзъ това врѣме стопанската дѣйностъ не стагнираше така, както това е по настоящемъ случаятъ. Войната е, наистина, едно голѣмо зло, едно ужасно опустошение, ала колкото и грозна, тя е съпроводена съ масса едѣлки, съ повишена консомация. Наблюдателното ожидание, въ което страната сега живѣе, е по-нетърпимо отъ войната. Това е едно затишие, едно абсолютно спокойствие, което много напомня на гробища. И за да се съживи, поне отчасти, този грамаденъ гробъ, който стопанска България сега така много наподобява, прѣди да се запрѣти износътъ, належащо е било, да се помисли малко повече; да се взематъ въ внимание всички възможни съображения; да се сондиратъ търговско-индустриалнитѣ камари поне и, ако слѣдъ всичко това се видѣше, че е необходимо да се налага нѣкакво запрѣщение, то да се наложи по най-цѣлесъобразенъ начинъ и да е сведено до възможния минимумъ, защото прокараната забрана и въ тази насока има своитѣ слаби страни.

Не ще да е неутралитетътъ само, който е наложилъ забраната на износа. Това показватъ горнитѣ редове. Съществуващъ, значи, други политически възможности, които ще да сж дѣйствували въ тази посока. Какви могатъ да бждатъ тѣ?

Или България е поела нѣкакъвъ ангажментъ да запази своитѣ хранителни запаси за извѣстенъ моментъ и съ опрѣдѣлено мѣстоназначение, или пъкъ тя се готви за война. Въпрѣки своя неутралитетъ, България има нужда отъ по-тѣсни връзки съ една или съ нѣколко велики сили. Тя не може и не бива да виси въ въздуха. Тия велики сили, обаче, сега сж въ война и слѣдъ не много врѣме ще иматъ нужда отъ голѣми количества зърнени храни, съ каквито България ще е въ положение да послужи, разбира се, на тия отъ тѣхъ, къмъ които тя намира, че интереситѣ ѝ налагатъ да бѣде по-привѣрзана, отколкото къмъ останалитѣ. За съществуването на подобенъ ангажментъ ние не знаемъ нищо положително и ако

загатваме за него, то е само защото допускаме, че би бил възможен. И ако той е откупен не само срѣщу извѣстни бѣдащи политически блага, а и съ изгодни материални условия — тогава нѣма защо да недоволствуваме. Бѣдащето добръ ще възнагради настоящето. Ала това сѣ само условности, хипотези, върху които не може солидно да се гради.

Остава, значи, послѣдниятъ случай: подготвяне за война. България е неутрална и тя многократно и настойчиво декларира това. Ала тя е неутрална днесъ, при дадени условия. Не знаемъ, да ли тия условия не ще се измѣнятъ утрѣ така, че да ни наложатъ нѣкоя въоръжена разправа. Ето защо, необходимо е да бѣдемъ готови за всѣка евентуалностъ. И като допустнемъ не само, че има вѣроятностъ, а и че сигурно България наново ще воюва, натъкваме се веднага на въпроса, наложително ли е да се спира износътъ на нашитѣ храни и хранителни произведения? За да се отговори на този въпросъ, трѣбва да се види, какви количества има сега въ страната, колко е необходимо за изхранването ѝ и какво, слѣдователно, би могла тя да изнесе, безъ при това да се изложи на опасностъ отъ гладъ.

*
*
*

За изхранването на едно население отъ 5 мил. души, каквото България сега крѣгло прѣдставлява, въ продължение на една година сѣ необходими 15 милиона квинтала (по 3 кв. на глава), разпрѣдѣлени така:

Пшеница	7,000,000 кв.
Смѣсь	2,000,000 "
Рѣжъ	1,000,000 "
Царевица	5,000,000 "

Свѣдѣнията за послѣдната житна реколта не сѣ особно благоприятни: приема се, че добитото количество е съ около 75% по-малко отъ миналогодишната реколта. Качеството на зърното е лошо. При тия условия за износъ въ голѣми размѣри и дума не може да става. Но това е така само за житото: ечемикътъ и овесътъ сѣ сравнително добри, бобътъ е много добъръ, а царевицата е отлична, както въ качествено, така и въ количествено отношение. За тази послѣдната, настоящата година се явява рекордна, като надвишава най-добрата досегашна реколта на царевица съ около 15—20%. При това не трѣбва да се забравя, че има остатъци отъ миналогодишната реколта, която бѣше една отъ добритѣ, из-

числявани на приблизително 5,000,000 кв. Явствува, значи, отъ тази кратка скица: 1) че запаси отъ жита за изхранване страната до идната реколта съществуватъ, на всѣки случай, въ достатъчно количество; 2) че бобъ и царевица има много повече, отколкото е необходимо за мѣстната консомация. Ето защо, ако забраната може да се оправдае относно житата, спрѣмо изброенитѣ подъ 2) артикули тя е не само неоправдаема, а просто врѣдна. Това още повече е така, като се вземе прѣдвидъ, че нашето земледѣлие работи повече за чуждитѣ, отколкото за мѣстнитѣ пазари. Всѣки останалъ отъ минала реколта запасъ, всѣко неизнесено на врѣме количество, става излишенъ товаръ за дребното стопанство на земледѣлца, който стопанисва така, че се задоволява само съ най-необходимото. Удобствата му не сѣ особно много, липсва му сѣщо и мѣсто за съхраняване голѣми количества зърно. А зърното, особно царевицата, е твърдѣ деликатенъ прѣдметъ, за доброто и дългограйно запазване на който се изискватъ редица условия. И понеже въ болшинството стопанства тия условия липсватъ, не малко стока ще бѣде изложена на опростяване. Има напр. въ пристанищата складирана не малко царевица отъ миналогодишната реколта. Въ вѣтрѣшността на страната тя не намира пазаръ; Министерството на войната, на което е прѣдлагана отъ заинтересуванитѣ търговци, отказва да я купи, като непотрѣбна нѣму, и така тя е обрѣчена на развала. Веднѣжъ това така, не е ли безразсѣдно да се забранява износътъ на подобни артикули, които сѣ излишни за мѣстната консомация и, слѣдователно, ако останатъ въ страната, това ще бѣде не за да задоволятъ нѣкакви нужди, а безполезно за да бѣдатъ изложени на унищожаване. При тия условия, абсолютната забрана на износа се явява крайно врѣдна за народното стопанство, като засѣга чувствително интереситѣ на търговеца и на производителя-земледѣлецъ, безъ съ нѣщо да ползува консоматора, защото, както опитътъ показва, повишаването на цѣнитѣ не можа да бѣде избѣгнато. Впрочемъ, този е единъ заслужаващъ внимание аргументъ, съ който мнозина искаха да обосноватъ необходимостта отъ забраняване износа.

Разсѣждава се така: положението на чуждитѣ пазари е ненормално, то дава

условия, благоприятстващи едно силно повишаване цѣнитѣ, слѣдователно, ако износътъ е позволенъ, въпроснитѣ артикули ще поскъпнатъ твърдѣ много, и въ България може да настане гладъ. Срѣдството да се избѣгне тази опасностъ е затваряне границата.

Възгледъ очевидно несъстоятеленъ и възможенъ само при прѣнебрѣгване същественото, важното, а отдаване рѣшаващо значение на второстепенното. Защото, коя е най-здравата стопанска опора на България? Не е ли това селското ѣ съсловие, съставляващо 80% отъ нейното население? А интереситѣ на това съсловие налагатъ, продуктитѣ, които то произвежда, да се продаватъ на най-високитѣ възможни цѣни. Това би създавало благосъстояние на селенина, би обогатило, значи, 80% отъ цѣла България. Възвратното дѣйствие на това богатство върху останалитѣ съсловия въ страната ще изкупи въ послѣдствие несгодитѣ, които извѣстенъ кръгъ дребни занаятчии и търговци, служащи и работници, биха почувствували отъ врѣменното увеличаване цѣнитѣ на най-необходимитѣ хранителни продукти. При това, твърдѣ съмнително е, да ли увеличаването би било така голѣмо, както нѣкои се опитватъ да твърдятъ. Изтъкнахме въ начало, че съобщителнитѣ срѣдства на България съ останалитѣ страни сж въ голѣма степенъ ограничени — воюващитѣ държави съвсѣмъ изключваме — слѣдователно, износътъ и да би билъ по принципъ абсолютно свободенъ, все пакъ въ дѣйствителностъ търговията ще е ограничена, и затова износътъ нѣма да е така масовъ. Но и да би билъ той такъвъ, каква е тази теория на ограждане националното стопанство, на включването му въ китайски стѣни? Прѣди 40—50 години, когато на Балканитѣ не е имало никакви съобщителни срѣдства, знаемъ отъ разказитѣ на нашитѣ дѣди, че чувалъ брашно е струвалъ 10—12 гроша, а едно цѣло агне 2—3 гроша! И ако ние бихме заговорили границитѣ си сега за по-дълго врѣме, скоро ще достигнемъ тия „стари щастливи врѣмена.“ Ала на какво тогава ще заприлича България? — Сигуръ не на една дѣеспособна стопанска единица, а на сбирщина отъ жалки, опросѣли бѣдняци. Ето защо, върховната задача на съврѣменната културна държавна организация е, срѣщу изнасянитѣ национални богатства да се стреми да внася по възможностъ повече злато въ страната. За-

щото, много добръ забѣлѣзва „простиятъ“ здравомислящъ българинъ: „работата по-скѣпнѣ, хлѣбътъ и той, а пѣкъ пари нѣма.“ Ето това е то: „пари нѣма“. А тѣхъ ще ги има, не като се забранява, а като се насърчава износътъ. Тогава — колкото това на пръвъ погледъ да звучи парадоксално — при по-високи цѣни на жито и брашно и при по-скѣпа работа хлѣбътъ и животътъ ще сж по-евтини. Тия пари, които земледѣлецътъ ще внася чрѣзъ износа на своитѣ продукти, нѣма да останатъ само у него, овѣрзани съ много възли въ дълбокитѣ му кесии. Полека, може би, но тѣ сигурно ще се прѣливатъ и въ останалитѣ неземледѣчески съсловия. Това е то политиката, която всѣка държава трѣбва да води, защото тази политика е, която носи благосъстояние и стопанска мощъ.

Вторъ единъ аргументъ, съ който на врѣмето поискаха да оправдаятъ забраната на износа, е този за отвлѣчане работнитѣ сили отъ полето, което бихме рискували да оставимъ незасѣто. За щастие, политическитѣ събития се стекоха така, че не наложиха на България да мобилизира и засѣването се извърши при най-благоприятни условия. Така че, ако страната отсега нататкъ стане театъръ на масови войскови движения, ние сме запазени, по опита на недавнашното минало, отъ всѣкаква опасностъ: пословичната работностъ на българската жена, дружитѣ усилия на останалитѣ далечъ отъ редоветѣ на войската старци и юноши, не ще оставятъ плодоноснитѣ поля на България да запустѣятъ.

Ако, значи, въ заключение на до тукъ изложеното, по отношение на житото се налага извѣстна прѣдпазливостъ и, слѣдователно, единствено поради неблагоприятната реколта, забраната на неговия износъ може да бѣде оправдана, не е сжщото съ боба и царевичата, за ограничаването на които не сжществуватъ никакви мотиви. Съмнителна е по-нататкъ цѣлесъобразността на забраната за брашното и трицитѣ. Нашитѣ експортни мелници не сж особно много и иматъ едно максимално 24 часово производство отъ около 40 вагона. Че такова количество и при най-неблагоприятни условия и безъ опасностъ за народната прѣхрана би могло свободно да се изнесе, върху това едва ли ще сжществуватъ двѣ мнѣния. А какви биха били ползитѣ за народното стопанство отъ

такъв единъ износъ въ моментитѣ, които то прѣживѣва, излишно е да се изтъква. Тия мелници иматъ голѣми количества трици, изложени на явна развала, защото вътрѣшнитѣ пазари не сж въ положение да ги погълнатъ. Знае се, че една малка частъ отъ тия послѣднитѣ се консумира въ страната, а всичко останало е опрѣдѣлено за износъ и трѣбва да се изнесе, иначе, загубата за националното богатство е очевидна.

Осщо такова е положението съ сиренето и кашкавала, произведени, както е извѣстно, специално за износъ, и, слѣдователно, безъ пазаръ въ страната. Характерно е въ това отношение печатаното въ миналата книжка на списанието, стр. 31, писмо, изтъкващо съ искрени — плодъ на непосредствена практика, мисли, пагубността на забраната.

Ами какво да се каже за ония сивенски текстилни произведения, приготвени по порѣчка, съ изключително прѣд-назначение за Турция; за габровскитѣ гайтани; за ярешкитѣ кожи, употребявани само за правене на ржавици?!

* * *

Всичко горѣизложено иде да подсказва, че съ забраната на износа, въ размѣритѣ, въ които тя бѣше наложена, е извършена не малка грѣшка. България

пропустна да използва много благоприятни моменти. Безъ да даде поводъ за опорване строгия неутралитетъ, който пази, тя можеше да даде направление и размѣри на своята външна търговия, които биха били само полезни за нейния стопански животъ. Цѣли два мѣсеца се изминаха отъ налагане забраната. Въ това врѣме, вмѣсто да бездѣйствува, тя можеше да прѣкара една златна жътва, която чувствително би подобрила вътрѣшното положение на страната. Сега, когато Дарданелитѣ сж вече затворени, изгледитѣ сж по-малко благоприятни, ала при все това, за разумни дѣла още не е късно. Свободата на търговията, върховенъ принципъ въ стопанския животъ, трѣбва и може да бѣде възстановена за артрититѣ, изброени по-горѣ. Особно е належащо това да се направи за царевичата и трицитѣ, за сиренето и кашкавала. Само слухътъ, че е възможно да се разрѣши износътъ на нѣкои артикули, прѣдизвика на послѣдъкъ извѣстно поевтиняване на златото. Неговото осмъществяване, разбира се, ще даде още по-благоприятни резултати, и стопанското мъртвило, въ което сега живѣемъ, ще бѣде поне отчасти прѣмахнато. Разбира се, това трѣбва да стане дотолкова, доколкото жизненитѣ интереси на страната не се виждатъ застрашени.

Ив. Г. Лазаровъ.

Износътъ на зърнени произведения и брашна прѣзъ варненското пристанище.

Прѣзъ послѣднитѣ двѣ години до войната се бѣ отбѣлѣзало едно чувствително увеличение на износа на зърненитѣ храни и брашната прѣзъ варненското пристанище, дължимо на засилване производителността на селското стопанство и на благоприятнитѣ земледѣлски реколти въ Сѣверна България и българска Добруджа. Слѣдъ войната, напротивъ, дължни сме да констатираме едно значително намаление на тоя износъ, въпрѣки благоприятната и доволно изобилна земледѣлска реколта прѣзъ изтеклата 1913 година. Това намаление на износа се дължи, отъ една страна, на намалението хинтерланда на пристанището съ загубването на българска Добруджа, която съ своето развито и модернизирано селско стопанство се явяваше да подхранва въ голѣма степенъ износа на зърненитѣ произведения прѣзъ пристанището. Съ отнемането на Добруджа, варненската износна търговия загуби годишно

отъ 35 — 40,000 тона зърнени храни, които пристигаха въ Варна въ вагони и кола отъ тамошнитѣ желѣзопѣтни гари и производителни селски центрове. Отъ друга страна, намалението на износа се дължи на обстоятелството, че прѣзъ първото шестмѣсечие на 1914 година се появи едно силно търсене на зърнени храни въ Австро-Унгария, вслѣдствие на което унгарскитѣ импортьори започнаха да теглятъ значителни количества такива отъ дунавскитѣ страни, като заплащаха за тѣхъ необикновено високи цѣни. Вѣроятно, това търсене е било прѣдизвикано отъ нуждата да се допълнятъ запаситѣ въ Унгария и като подготовка за сегашната общоевропейска война. По тая причина, значителни количества зърнени храни отъ вътрѣшнитѣ желѣзопѣтни станции, вмѣсто да се експедира прѣзъ Варна и отъ тамъ за странство, се отправиха по желѣзницата къмъ дунавскитѣ пристанища

и отъ тамъ по Дунава за Унгария и Австрия.

На трето мѣсто, като причина за намаления износъ, трѣбва да отбѣлжимъ нуждата отъ хранителни припаси въ новитѣ земи за продоволствуването на войскитѣ и населението, вслѣдствие на което прѣзъ отчетната година се експедираха за бѣломорския край голѣми количества зърнени храни и брашна, било по море прѣзъ Варна, било по желѣзницата, но които количества, понеже сж били назначени за бѣлгарски земи, не се отбѣлзватъ като износъ на пристанището.

Нѣма съмнѣние, това намаление на износа дойде да се отрази неблагоприятно и върху размѣра на търговскитѣ операции на града, тъй като сега нѣма онова интензивно движение, каквото имаше прѣди войната, прѣдизвикано отъ значителнитѣ пристигания на вагони отъ вжтрѣшнитѣ станции и кола съ храни отъ селскитѣ производителни центрове отъ окръга и бившата бѣлгарска Добруджа.

И така, износътъ на зърненитѣ произведения и брашната прѣзъ послѣднитѣ години е достигналъ до слѣднитѣ размѣри:

Година	Количество въ тона.
1913/914 *)	207, 336
1911/912	315, 669
1910/911	216, 339

Горнитѣ цифри ни показватъ, че износътъ е билъ най-голѣмъ прѣзъ 1911/912 година, когато е достигналъ до 315,669 тона, съ едно абсолютно увеличение отъ 99,030 тона въ сравнение съ прѣдшествуващата 1910/911 г., прѣзъ която износътъ е билъ достигналъ до 216,339 тона. Прѣзъ изтеклата 1913/914 год., напротивъ, износътъ е спадналъ на 207,336 тона; намалилъ се е, значи, съ 98,333 тона въ сравнение съ 1911/912 година.

Разгледанъ по вида на зърненитѣ произведения, износътъ се разпрѣдѣля на слѣднитѣ категории:

Видъ на зърнен. произв.	Г о д и н и	
	1911/912 тона	1913/914 тона
Зимница	74,299·9	78,880·8
Ръжъ	8,278·9	5,721·8
Царевица	156,548·8	82,685·7
Фасулъ	8,075·5	7,742·9
Ечемикъ	10,187·4	5,908·9
Овесъ	2,181·5	310·5
Фий	6,968·0	1,382·7
Брашно	31,347·7	11,979·6
Трици	15,966·7	11,690·4
Разни	1,814·6	1,032·7
Всичко	315,669	207,336

Горнитѣ цифри ни даватъ характеристиката на износа на варненското пристанище, на което главниятъ износенъ артикулъ се явява царевицата. Сжщия характеръ носи износътъ прѣзъ Дунава, гдѣто царевицата прѣобладава като износенъ артикулъ. Тоя фактъ ни показва,

че както варненското пристанище, тъй и дунавскитѣ, десервиратъ една и сжща областъ — Сѣверна Бѣлгария, въ която царевицата се произвежда и изнася въ голѣми количества. Съвсѣмъ другъ характеръ има износътъ на бургазкото пристанище, което прѣдимно изнася мека и твърда пшеница и ръжъ, а значително по-малко царевица, която се произвежда въ Южна Бѣлгария по-малко, отколкото въ Сѣверна Бѣлгария.

Износътъ на царевицата прѣзъ варненското пристанище е достигналъ прѣзъ 1911/912 година до значителната цифра 156,548 тона, а прѣзъ изтеклата 1913/914 година — до 82,685 тона. По-малкиятъ износъ прѣзъ послѣдната година се дължи на по-слабата реколта на тоя артикулъ. За забѣлзване е факта, че на послѣдъкъ започна да се явява въ варненското тържище и да се изнася въ странство единъ особенъ видъ бѣла царевица, която се цѣни въ външнитѣ пазари съ 1 — 1½ левъ по-скжпо 100-тѣ килограма, отколкото обикновената жълта царевица. Желателно е, поради това, да се поощри въ нашето селско стопанство културата на бѣлата царевица, като по-цѣнна.

Втори по размѣръ на износа артикулъ е зимницата (мека пшеница), чиито износъ е достигналъ прѣзъ 1911/912 година 74,299·9 тона, а прѣзъ 1913/914 год. — 78,880·8 тона.

Износътъ на ръжъта е достигналъ 8,278·9 тона прѣзъ 1911/912 година и 5,721·8 тона прѣзъ 913/914 година.

Другъ единъ важенъ експортенъ артикулъ на варненското пристанище е фасула (бѣлия бобъ), чиито износъ е достигналъ прѣзъ 1911/912 година 8,075·5 тона, а прѣзъ 1913/914 година 7,742·9 тона.

Износътъ на мелничарски продукти (брашна и трици) прѣзъ пристанището е достигналъ до 47,314 тона, прѣзъ 1911/912 година, срѣщу 23,669 тона прѣзъ 1913/914 година. Чувствителното намаление на износа на тия продукти, особено на брашната прѣзъ изтеклата 1913-914 г. се дължи на неблагоприятнитѣ условия въ външнитѣ пазари, особено прѣзъ първото тримѣсечие на 1914 година, когато диренето въ чуждитѣ пазари, особено турскитѣ и египетскитѣ, бѣ намалѣло въ най-голѣма степенъ, а заедно съ това и цѣнитѣ на брашната бѣха спаднали до уровеньъ, който не позволяваше да се прояви една по-усилена экспортна дѣятелность съ тоя артикулъ. Независимо отъ това, голѣми количества брашна се изпратиха отъ Варна по море за нова Бѣлгария прѣзъ Дедеагачъ — обстоятелство, което повлия за намалението на износа за странство.

Износътъ на фуражнитѣ храни (ечемикъ, овесъ и фий) е достигналъ прѣзъ 1911/912 г. до 19,336 тона, а прѣзъ изтеклата 1913/914 година — 7,602 тона. Намалението износа на тия артикули се обяснява сжщо съ обстоятелството, че голѣми количества сж задържани прѣзъ 1914 година въ страната за удовлетворение нуждитѣ на мѣстния консумъ.

Разгледанъ износътъ на пристанището по мѣстоназначение се разпрѣдѣля по слѣдния начинъ:

*) Тия статистически данни дължимъ на Варненската стокова борса и се отнасятъ за търговската година, считана отъ 1 августъ до 31 юлий.

Държави	Година 1913/14 количество въ тона
Белгия	114,524·0
Германия	27,732·0
Франция	17,815·5
Англия	17,458·4
Турция	9,525·6
Египетъ	9,159·9
Гърция	7,105·1
Австро-Унгария	1,731·4
Холандия	1,231·5
Италия	837·6
Други държави	205·0
Всичко	207,336·0

Прѣзъ отчетната година най-голѣмъ е билъ износа за Белгия, който е достигналъ до 114,524 тона, или 56% отъ цѣлия износъ на пристанището. За Белгия сж изнесени прѣдимно зърнени храни. — На второ мѣсто иде Германия, за която сж изнесени 27,732 тона, отъ които 7,969·0 тона трици, а остатъка зърнени храни.

Износътъ за Франция е достигналъ до 17,815·5 тона, а за Англия 17,458·5 изключително зърнени храни.

Въ Турция сж изнесени 9,525·6 тона, отъ които 6,389·5 брашна, а остатъка зърнени храни и трици.

Износътъ въ Египетъ е достигналъ до 9,159·9 тона, отъ които 5,735·0 тона царевица и 2,318·2 тона брашна.

Цифритъ на износа на брашна въ Турция и Египетъ ни показватъ, че въпрѣки усилията, които се правятъ отъ редъ години отъ страна на нашитѣ мелничари за завоюването на египетския пазаръ на брашна, не сж могли да постигнатъ особено задоволителни въ това отношение резултати. За износа на нашитѣ брашна Турция си остава и сега, както и по-прѣди, най-важния пазаръ, гдѣто можемъ да пласираме по голѣмата частъ отъ производството на нашитѣ експортни мелници. За Гърция има изнесени 7,105·1 тона, отъ които 1,423·5 тона зимница, 2,308·5 тона царевица, 1,660·0 тона фасулъ и 1,417 тона брашна. По-голѣмата частъ отъ зърненитѣ храни сж изнесени за стара Гърция, а по-голѣмата частъ отъ брашната сж изнесени за новитѣ грѣцки земи въ Македония, главно въ Кавала и Солунъ, гдѣто се чувствува голѣма нужда отъ хранителни припаси.

Отъ особенъ интересъ е да изтъкнемъ тукъ, каква частъ отъ общия износъ на царството на зърнени храни прѣзъ послѣднитѣ години се пада на варненското пристанище и каква частъ на бургазкото и дунавскитѣ пристанища взети заедно, обаче, липсата на статистически данни за послѣднитѣ петъ години не ни позволява да направимъ тоя анализъ въ по-обстойна форма.

Споредъ даннитѣ на статистиката за търговията на царството съ чуждитѣ държави прѣзъ 1911 година, издадена отъ Главната дирекция на статистиката, излиза, че прѣзъ тая година общиятъ износъ на зърнени храни и произведения отъ тѣхъ се е разпрѣдѣлилъ по въпроснитѣ три направления, както слѣдва:

Бургазъ	Варна	Дунавскитѣ пристанища
213,179 тона	248,827 тона	374,481 тона

Високата цифра на износа прѣзъ Дунава — 374,481 тона, ни показва за излишенъ пѣтъ, че далечъ не е завършена още задачата на нашата желѣзопѣтна тарифна политика за привличане по-голѣмата частъ отъ зърнения трафикъ на Сѣверна България къмъ Варна и, че въ това отношение има още много да се желае и работи.

Въ тоя редъ на мисли, прѣди да завършимъ настоящитѣ бѣлѣжки за износа, не можемъ да не подчертаемъ още веднѣжъ нуждата, която се чувствува да се снабди пристанището съ всички модерни технически съоръжения и силозни магазини за складиране зърненитѣ произведения въ тѣхъ. Както се знае, силознитѣ магазини прѣдставляватъ едно могъщо сръдство за модернизирането на житната търговия, за въвеждането на широка основа варантния кредитъ, за намалението разноскаитѣ по разнитѣ манипулации съ зърненитѣ произведения, а заедно съ това и за привличане на трафика къмъ варненското пристанище.

Желателно е, прочее, да се ускорятъ работитѣ по проучването на тоя важенъ въпросъ отъ назначената за тази цѣль специална комисиия отъ Министерството на желѣзницитѣ и пристанищата. По сѣщия тоя въпросъ Варненската стокова борса е извършила редъ проучвания и е събрала необходимитѣ материали за неговото пълно освѣтление, които биха могли да се използватъ отъ компетентнитѣ учрѣждения.

СТОПАНСКИ ОБЗОРЪ.

А. Вътрѣшенъ.

Законътъ за мораториума.

Отъ както България сжествува като свободна държава, всички правителства сж правили и продължаватъ да правятъ една и сѣща грѣшка: прѣбързано и недомислено законодателствуване, което, въ сжщностъ, много повече врѣди и спѣва обществения и стопански животъ въ страната, отколкото това на пръвъ погледъ ни се струва.

Много закони пълнятъ държавнитѣ ни архиви, безъ да сж били нѣкога прилагани и безъ да мисли нѣкой нѣкога да ги прилага; редъ други пъкъ се прилагатъ само отчасти, измѣнени съ разни тълкуващи окръжни, защото нищо не е въ състояние да се противопостави до край на естествения развой на живота и да го спре окончателно.

Не ще съмнѣние, обаче, че всѣка законодателна грѣшка, колкото и маловажна, не може да мине, безъ да остави своитѣ лоши слѣди, а не бива да се забравя, отъ друга страна, че неразумното законода-

телствуване убива и вѣрата у гражданитѣ въ престижа на държавната власт, нѣщо което добрият държавникъ трѣбва винаги по възможност да избѣгва.

Прѣсенъ примѣръ отъ подобно законодателствуване, както се изтъкна това вече въ миналата двойна книжка на „Економически Прѣгледъ“, е и закона за мораториума отъ 28 юлий т. г. Така „топанджийски“ не е прокаранъ мораториума даже въ Турция (вижъ „Ек. Пр.“ брой 1 и 2). А имаме при това три държавни банки, търговско-индустриални камари, съюзъ на индустриалци и пр. Но тѣ въ подобни случаи сж, види се, само „за украшение“. Така бѣше въ 1912 г., така стана и сега. И както тогава законодателятъ трѣбваше да се повръща къмъ създадения еднѣжъ законъ за неговото попълване и изясняване, така той ще трѣбва да стори това и сега.

На 25 октомврий т. г. изтича срока на мораториума. Ако се сжди по хода на войната, изглежда, че нашето правителство ще трѣбва да сезира народното събрание съ въпроса за продължение на мораториума. Нека поне по този случай се изработи нѣщо по цѣлестобразно, отговарящо на добръ разбранитѣ економически нужди на страната. Единствениятъ, може би отчасти оправдателенъ мотивъ за сегашния законъ — нуждата отъ бързо дѣйствуване, сега не сжествува вече. Респективнитѣ министерства сега не само иматъ възможностъ, но и дългъ имъ се налага, както тѣ сами по-добръ да проучатъ въпроса, така и да изискватъ по него мнѣнието на всички заинтересувани институти (държавни банки, търг. инд. камари и пр.).

* * *

Дѣйстващиятъ сега законъ за мораториума се състои всичко отъ 4 члена. Нека ги разгледаме послѣдователно.

Чл. 1 гласи: „Дава се мораториумъ на частнитѣ лица, дружества и банки за изпълнение на паричнитѣ задължения помежду имъ, произходящи отъ граждански и търговски сдѣлки, извършени прѣди 25 юлий 1914 г. за срокъ отъ три мѣсеца, считанъ отъ тази послѣдната дата“.

Първиятъ въпросъ, на който неволно се натъкваме при обсъждане на този членъ, е: трѣбваше ли, бѣше ли необходимо мораториума да бжде *общъ* за всички парични задължения, съ изключение само на тия къмъ обществената власт (държава, община и пр.)? — При политическото положение, което България зае въ междуевропейската война — пълненъ неутралитетъ, отговора на този въпросъ не може да бжде, освѣнъ че причини за такъвъ мораториумъ не сжествуваха. Обявяването на общъ мораториумъ, оправдателно, може би, само при една обща мобилизация и война, при сегашнитѣ условия е една прѣбързана мѣрка, която влече съ себе си редъ вѣдни послѣдци за стопанския животъ на страната. Ако можеше основателно да се иска мораториумъ у насъ, то това бѣше несъмнено — въ каквато смисълъ дѣйствува и Варненската тър. инд. камара — само по отношение на задълженията къмъ чужбина. Причинитѣ за този мораториумъ сж на лице: свѣткавичното покачване на камбиото, мораториумъ въ воюващитѣ страни за чуждестраннитѣ задължения, а по-послѣ и забраната на износа. Но съ какво може да се оправдае мораториума за мѣстнитѣ задължения на чиновницитѣ и офицеритѣ, които продължаватъ да си получаватъ напълно заплатитѣ? Какъ да се обясни освобождаването на банковитѣ учрѣждения отъ длъжността да изплащатъ

поне отчасти депозираниѣ у тѣхъ влогове? А защо е необходимъ, най-послѣ, неограниченъ мораториумъ за мѣстнитѣ задължения на всички ония търговци, индустриалци и занаятчии, заведенията на които марка, може би, и въ по-малкъ размѣръ, продължаватъ да работятъ? Подобенъ мораториумъ всѣва стопанска разпуснатостъ, убива довѣрието — първото условие за кредита, спѣва редовния стопански животъ и е съпроводенъ съ голѣми загуби за сжщия. Справедливо забѣлѣзва г. проф. Б. Боевъ („Банковъ Прѣгледъ“, бр. 16—17), че ако нѣмаше общъ мораториумъ, „вжтрѣшнитѣ транзакции щѣха да слѣдватъ своя ходъ *много* по-нормално, отколкото сега, понеже всѣки търговецъ е станалъ и банкеръ на себе си, като задържа въ каситѣ си всички пари, които му падатъ“. Той прѣдполага, че по тоя начинъ днесъ сж *имобилизирани* около 100 милиона лева.

Трѣбва да се признае, че извѣстно облекчение и по отношение на вжтрѣшнитѣ задължения на търговцитѣ, индустриалцитѣ и занаятчинитѣ трѣбваше да се направи, особено при поведението на нашитѣ частни банки, които затвориха каситѣ си даже и за най-добритѣ си клиенти, а още повече и при колебливата политика на Бѣлг. нар. банка. Но това облекчение не биваше да се прави въ такава форма и въ тия размѣри. Извѣстенъ процентъ отъ влоговетѣ въ банцитѣ, както и отъ частнитѣ задължения било по текущи смѣтки или срѣщу полици и записи, трѣбваше да се изключи отъ мораториума. Вмѣсто да се прибѣгва къмъ общъ мораториумъ — една крайна мѣрка, каквато даже нѣкои отъ воюващитѣ държави не възприеха — правителството по-добръ щѣше да стори да побърза съ изплащането на реквизицията, па било то и съ съкровищни бонове, и вънъ отъ това да се опита да създаде съ съдѣйствието на Бѣлг. нар. банка по-лесностъженъ кредитъ за стопански цѣли, както това успѣшно вършатъ, напр., въ Германия.

Бие въ очи, че и при сегашния законъ, както се вижда отъ горния членъ по отношение на мораторния падежъ, е повторена грѣшката на закона отъ 1912 г., която допълнително се поправи. Споредъ текста на закона, всички задължения по полици, записи и пр., падежитѣ на които сж между 25 юлий и 25 октомврий, ще трѣбва да се изплатятъ още въ първия день слѣдъ мораториума. Това опрѣделение справедливо безпокои търговския свѣтъ, изъ който се чуватъ вече единични гласове на протестъ (в. в. „Дневникъ“ бр. 4 337, „Радикалъ“ бр. 220). Явно е, че отъ бързане и тука е направено едно опущение, което ще трѣбва да се изправи, защото послѣдницитѣ отъ него могатъ да бждатъ много фатални.

Чл. 2 урежда въпроса за лихвитѣ; той гласи: „Дадениятъ мораториумъ не спира течението на уговоренитѣ и по закона лихви. По мѣнителницитѣ, записитѣ на заповѣдъ и въобще по всички търговски ефекти, лихвитѣ текатъ отъ падежитѣ имъ, ако противното не е уговорено.“

Тукъ е мѣстото да се спомене пагубната политика за стопанския животъ на страната на почти всички наши кредитни институти (съ изключение на държавнитѣ), която тѣ проявиха по въпроса за лихвитѣ, както и да се изтъкне нуждата отъ законодателни мѣрки за уреждането на сжщия. Въ миналата книжка на „Ек. Пр.“ се разгледа тоя въпросъ; отбѣлѣзаха се и постѣпкитѣ на Варнен. търг. инд. камара прѣдъ правителството по сжщия и нека се надѣваме, че и другитѣ камари ще направятъ сжщото. Въ всѣки

случай, ние мислимъ, че въпроса за съ нищо неоправданото извънмѣрно покачване на лихвитѣ отъ частнитѣ банки въ прѣдвечерieto на мораториума, заслужава по-сериозно третиране. Слѣдъ банкитѣ, и едритѣ търговци бѣха принудени да увеличатъ лихвитѣ на своитѣ клиенти и въ края на краищата пакъ всичко се стовари върху слабитѣ стопански единици — дребни търговци, индустриалци и занаятчи. А гдѣ остава тогава покровителството на срѣдното съсловие, за което другадъ полагатъ такива голѣми грижи?

Наистина, процента на шконтото въ Европа силно се покачи при обявяването на войната, но не слѣдъ дълго той спадна пакъ на почти нормалното си ниво. Сжщото трѣбваше да сторятъ банкитѣ и у насъ, още повече, че Народната банка не прибѣгна къмъ подобно повишение.

Не по-малко внимание заслужава и въпроса за лихвения процентъ на задълженията къмъ чужбина. Както е извѣстно, покупкитѣ на нашитѣ търговци и индустриалци отъ чужбина ставатъ срѣщу три или шестмѣсечни акцепти, при които чуждитѣ фирми си калкулиратъ 5 до 6% лихва; по сжщитѣ проценти ставатъ и доброволнитѣ отсрочвания на тия акцепти. Защо тогава, при тия трудни за стопанския ни животъ врѣмена, да заставаме сега нашитѣ търговци и индустриалци да плащатъ за продълженитѣ имъ чрѣзъ мораториума външни задължения по 8% (законната лихва)? Не само съвсѣмъ справедливо и отговарящо на търговскитѣ обичаи, но и стопански напълно оправдателно ще е, въ измѣнението на закона за мораториума да се прѣдвиди законната лихва за външнитѣ задължения да е не 8%, както това е за вътрѣшнитѣ, а само 5 или *най-много* 6%. При единъ високъ камбиаленъ курсъ, тия задължения и безъ това ще сж единъ тежъкъ товаръ за търговията и индустрията ни, както това бѣше слѣдъ балканскитѣ войни.

Чл. 3 постановява: „Прѣзъ врѣме на мораториума, течението на всички срокове — материални и процесуални; давностни — углавни и граждански; сжедни, перемесионни и други, се спира.“

При обстоятелството, че всички сжелища въ страната продължаватъ своята дѣйностъ както въ нормални врѣмена, и това опрѣдѣление на закона е неумѣстно и отъ естество да забави и тѣй не твърдѣ бързия ходъ на много процеси и др. То би било оправдателно пакъ само въ случай на обща мобилизация или война.

Съ чл. 4, най-послѣ, „Дава се право на министра на правосъдието, по постановлението на Министерския съвѣтъ съ указъ по реда, да отгѣни напълно или частично горния мораториумъ и по-рано“

Принципътъ, прокаранъ въ този членъ, заслужа одобрение. Желателно би било, обаче, той да се възприеме и по отношение на едно евентуално частично или напълно продължение на срока на мораториума. По тоя начинъ не ще има нужда отново да се занимава Народното събрание съ този въпросъ.

Прѣди да привършимъ нашитѣ бѣлѣжки, трѣбва да споменемъ още една явна празнота на закона, върху която справедливо се спира управителя на Бѣлг. нар. банка г-нъ Чакаловъ. Думата ни е за липса въ закона на каквито и да било опрѣдѣления за запазване интереситѣ на кредиторитѣ отъ недобросъвѣстни длъжници. „Като постановява от-

срочката, казва г. Чакаловъ („Банковъ Прѣдледъ“ бр. 16—17), законътъ нищо не споменава за охраняване правата на кредиторитѣ, нито пъкъ туря каквито и да било ограничения на правото на длъжниците свободно да разпореждатъ съ своя имотъ прѣзъ мораторния периодъ. На общо основание, когато сждѣтъ даде отсрочка на единъ длъжникъ, поставенъ въ невѣзможностъ да посрѣща паричнитѣ си задължения, той взема всички прѣдохранинителни мѣрки за запазване цѣлостта на имотитѣ на длъжника, които служатъ за обезпечение на отсроченитѣ задължения. Даже и тогава, когато сждѣтъ даде разсрочка на длъжника за изплащане на дългътъ, пакъ кредитора не се лишава отъ правото да вземе прѣдварително обезпечение на искътъ си и избѣгне ощетяването на плащането, поради недобросъвѣстни отчуждения отъ страна на длъжника.“

Необходимо и, прочее, при прѣдстоящото измѣнение на закона, да се попълне и тая негова празнота, като по възможностъ се обезсилятъ и всички до сега отчуждения на недвижими имоти, извършени съ явната цѣль за ощетяване интереситѣ на кредиторитѣ.

Д-ръ Ив. Екимовъ.

Б. Външенъ.

Стопанска хроника на войната.

Войната и неутралнитѣ държави.

Както и трѣбваше да се очаква, войната между тройното съглашение и двойния съюзъ съвсѣмъ не се отрази само върху стопанския животъ на воюващитѣ държави: тя раздруса почти цѣлия свѣтъ. Економическото развитие на народитѣ, изразено особно силно въ начина и размѣра на стопанската обмѣна помежду имъ, е достигнало вече до онака степенъ, при която справедливо можемъ да говоримъ за *всемирно, всевъѣтско стопанство* (*Weltwirtschaft*). Разпрѣдѣлението на труда, върху което се спира още башата на политическата економия Адамъ Смитъ, отдавна е прѣминало границитѣ на домашното, градското и народното стопанство: то обхваща вече държавитѣ, като отдѣлни стопански фактори въ всемирното производство. Както домашното стопанство е отстѣпило мѣстото си на градското, а това послѣдното — на на родното, така народното стопанство — свърѣмнената война ни ясно показва това — отдавна вече е отстѣпило мѣстото си на всемирното стопанство. Всемирното стопанство се явява вече прѣдъ насъ като единъ завършенъ организъмъ, чието цѣлостно развитие се спѣва, чийто цѣль животъ страда, ако само нѣкои отъ органитѣ му страдатъ. Днесъ този организъмъ е ударенъ въ сърцето — Централна Европа. Този ударъ не може да се не отрази и върху най-затѣненихъ краища на свѣта. Това достатъчно чувствуваме и ние въ България, която минава за земледѣлска страна и $\frac{3}{4}$ отъ населението на която още самъ произвежда стопанскитѣ блага за най-необходимитѣ си нужди: храна и облѣкло. Лесно е да си прѣдставимъ слѣдъ това, какъ може да бже положението на ония страни, които се радватъ на славата да бждатъ силно индустриални. Навсѣкждѣ царува застой, и безработицата почва да взема застрашителни размѣри. Държавитѣ, общинитѣ и частнитѣ сдружения и лица сж принудени да взематъ мѣрки за намаление на злото. Даже и

Съединенитѣ Щати въ Сѣверна Америка не останаха незабѣгнати отъ тази обща стопанска криза: и тамъ влиянието на войната върху стопанския животъ се чувствува много повече, отколкото на пръвъ погледъ това може да се стори.

Въ миналата книжка на „Ек. Пр.“ почнахме да излагаме всички ония мѣрки, които *воюващитѣ* държави взематъ за закрѣпване на стопанския имъ животъ. Наредъ съ това въ настоящата книжка почваме да отбѣлѣзваме и по-важнитѣ прояви въ стопанския животъ на *неутралнитѣ* държави прѣзъ врѣме на войната.

И. Е.

ИТАЛИЯ.

Италия е, единствената европейска велика сила, която до сега още не се е намѣсила въ войната и, може би, единствената отъ неутралнитѣ държави, върху която войната економически най-злѣ се отразява. Още прѣди войната, вслѣдствие на лошата конюнктура, въ Италия се чувствуваше голѣма безработица. Тази безработица се още повече увеличи съ избухването на войната, когато много отъ индустриалнитѣ прѣдприятия бѣха принудени да намалятъ или спратъ работата си и когато около 300,000 италиански работници, които намираха прѣхраната си въ Франция, Германия, Швейцария и Австрия, се завърнаха поради войната въ отечеството си. Въпрѣки грижитѣ на държавата и общинитѣ, както и на частната благотворителност, сѣмействата на тия работници сж осждени на голѣми лишения. При тия условия, повикването подъ знамената тамъ се смѣта като една добра мѣрка, за да се прибератъ масса безработни отъ улицитѣ.

Вънъ отъ трудното пласиране на произведенията си, много отъ индустриитѣ сж спрѣли да работятъ, или сж ограничили значително работата си по причина на липса и трудно доставяне на сурови материали, които се внасятъ главно отъ вънъ. Цѣната на каменнитѣ въглища отначало се е силно повишила. Сега, обаче, се внасятъ такива отъ Англия, а въ послѣдно врѣме и отъ Германия, но, разбира се, пакъ не въ достатъчно количество и при много по-високи цѣни. Особно чувствително е засѣгната копринената индустрия, която току-що бѣше си доставила скъпи пашкули. Износътъ на копринени издѣлия за Америка е почти спрѣлъ. Това обстоятелство се използва главно отъ Япония, която се стреми да разшири тържищата си за тия артикули за смѣтка на Италия. Памучната индустрия сжщо работи твърдѣ ограничено. Силно и добрѣ работятъ само индустриитѣ, които произвеждатъ разни военни материали и облѣкло за войската, понеже запаситѣ на сжщитѣ бѣха твърдѣ намалѣли отъ триполитанската война.

Италианското правителство полага, разбира се, отъ своя страна голѣми грижи за облекчение по положението на индустрията. Така, то е изключило отъ мораториума сумитѣ, нуждни на фабрицитѣ за заплащане на суровитѣ материали и надницитѣ на работницитѣ; тия суми банцитѣ сж длъжни да плащатъ отъ депозититѣ на индустриалнитѣ прѣдприятия срѣщу прѣдставяне съответнитѣ документи: коносаменти, работнически вѣдомости и др. Вънъ отъ това, държавнитѣ осигурителен институтъ поема осигуровки противъ рискъ отъ война за морскитѣ транспорти и правителството гледа по възможностъ да удовлетвори нуждитѣ отъ параходни съобщения съ италианската флота.

Страхътъ отъ заплитането на Италия въ войната се отрази и продължава да влияе злѣ и върху кредита и паричното обръщение. Населението почна да изтегля спестенитѣ си влогове отъ банцитѣ, а банцитѣ, отъ своя страна, прѣкратиха кредититѣ. За да се избѣгне една катастрофа, правителството се видѣ принудено да въведе мораториумъ. Споредъ сжщия, даде се право на банцитѣ и спестовнитѣ каси, съ изключение на емсионнитѣ банки и на пощенската спестовна каса, да изплащатъ само 5⁰/₀, а по-послѣ 10⁰/₀ отъ влоговетѣ, направени прѣди 5 августъ (н. ст.). Това не се огнася, както споменахме погорѣ, за влоговетѣ на индустриалнитѣ прѣдприятия. Полици съ падежи до 30 септемврий се отсрочватъ съ 40 дни, но подъ условие да се заплати на падежа имъ поне 15⁰/₀ отъ стойността и припадающата се лихва за отсрочката по 6⁰/₀ годишно. Чекове срѣщу банкови институти се изплащатъ въ сжщитѣ размѣри, както влоговетѣ.

Съ кралски декретъ отъ 27 септемврий мораториума, който изтичаше на 30 септемврий, е продълженъ до 31 декемврий. Всѣки мѣсецъ, обаче, банцитѣ сж длъжни да изплащатъ по 10⁰/₀ отъ влоговетѣ. За полицитѣ, на които падежитѣ изтичатъ прѣзъ октомврий, ноемврий и декемврий, се дава тримѣсеченъ мораториумъ, но всѣки мѣсецъ трѣбва да се заплаща 20⁰/₀ отъ стойността имъ и 6⁰/₀ годишна лихва за отсроченото врѣме.

За да се удовлетвори нуждата отъ платежни срѣдства, разрѣшено е на финансовия министъръ да издаде съкровищни бонове по 10 и 5 лири (франка) до 350 милиона лири; разрѣшено му е да издаде още и съкровищни бонове (държавни ноти) по 1 и 2 лири. Както срѣщу първитѣ, така и срѣщу вторитѣ, трѣбва да има въ държавнитѣ каси пълна наличностъ отъ сребърни размѣнни монети. Съ тази мѣрка, очевидно, се гони цѣлътъ да се попрѣчи натрупването (събирането) на сребърни монети въ частни рѣцѣ. Вънъ отъ това, разрѣшено е на Италианската банка (Banca d'Italia) да издаде 300 милиона лири непокрити банкноти, които да тури на разположение на спестовнитѣ каси и депозитнитѣ банки срѣщу държавни цѣнни книги, ипотеки и др.

И. Е.

ГЕРМАНИЯ.

Законъ противъ повишението на цѣнитѣ.

За да се избѣгне спекулата съ извънмѣрното изкуствено повишение на цѣнитѣ на прѣдметитѣ отъ първа необходимостъ, излѣзълъ е слѣдния законъ за цѣлата империя:

§ 1. За прѣзъ врѣме на настоящата война могатъ да се опрѣдѣлятъ *най-високи цѣни* за прѣдмети на дневнитѣ нужди, особно за хранителни и фуражни срѣдства всѣкакъвъ видъ, както и за сурови природни произведения, материали за отопление и освѣтление.

§ 2. Ако единъ притежателъ на поменатитѣ въ § 1 прѣдмети отказва да ги продава по опрѣдѣленитѣ най-високи цѣни, въпрѣки поканата на компетентното учрѣждение, то компетентното учрѣждение може да ги вземе и продава за смѣтка и разности на притежателя по опрѣдѣленитѣ цѣни, до колкото тѣ не сж необходими за негови (на притежателя) собствени нужди.

§ 3. Централнитѣ държавни власти (на всѣка федерална държава), или опрѣдѣленитѣ отъ тѣхъ

учреждения, издаватъ наредби и постановления за приложение на закона.

§ 4. Който повишава опрѣдлениѣ споредъ § 1 най-високи цѣни, или противодѣйствува на издаденитъ споредъ § 3 постановления, или укрива запаси на такива прѣдмети, или не се подчинява на поканата на надлежното учреждение, споредъ § 2, се наказва съ парична глоба до три хиляди марки, или, въ случай на незаможностъ, съ затворъ до 6 мѣсеца.

За забѣлѣзване е, че търговскитъ и други организации сами взематъ мѣрки за борба противъ безсѣвѣстни спекуланти и по този начинъ намѣсата на властѣта въ това отношение на много мѣста е станала излишна.

И. Е.

ФРАНЦИЯ.

Парижската борса.

Съвземането на търговията и индустрията, слѣдъ внезапния ударъ на войната и до колкото условията на послѣдната допускатъ, срѣща голѣми трудности — на първо мѣсто замирането на парижската борса.

Парижската борса прѣзъ августъ е прѣкарала въ quasi — бездѣйствие. Сдѣлки — малко на брой, главно съ облигации на голѣми компании (французки и чужди), индустриални дружества и чуждестранни фондове. На 6 августъ сж котираны най-много цѣни книги — 130 на брой. На 27 августъ — 59 и на 1 септемврий, послѣдния день отъ функциониранието ѝ, — само 34. На 2 септемврий, день когато правителството напусти Парижъ, борсата е затворена. Къмъ края на августъ и първитъ дни на септемврий парижскитъ борсовъ свѣтъ бѣше подъ впечатлението на свѣткавично бързия походъ на германскитъ войски къмъ Парижъ. Прѣмѣстването на правителството въ Бордо усили още повече всеобщия страхъ. При такова положение могло е да става дума за прѣброяване днитъ на Парижъ като французки градъ, но за борсови операции — не! Отложената за края на августъ юлска ликвидация е била невъзможна и правителството я отлага отъ Бордо за края на септемврий. А прѣди да стане тая ликвидация, невъзможно е да бждатъ освободени грамадно количество капитали, имобилизирани въ репортнитъ сдѣлки и да бждатъ турени въ разположение на търговията и индустрията.

Изумлението отъ стигането на германцитъ до парижскитъ стѣни стори вече мѣсто на значителна надежда. Опасността мина за момента тъй бързо, както бѣ дошла. Търговскитъ и финансови кржгове, слѣдъ като се убѣдиха, че възможността за борсови сдѣлки не е изчезнала, почувствуаха и нужда отъ тѣхъ. Гласове за „необходимото ново отваряне на парижката борса“, която не може да бжде замѣнена съ никоя друга, се издигаха все по-настойчиви, съ прѣдупрѣждение, че то не само ще извади изъ неговата мъртва точка застиналия търговски и финансовъ механизъмъ, но и ще отвори пътя за успѣшното пласиране на послѣдния $3\frac{1}{2}\%$ 800 милионенъ заемъ, който е реализиранъ едва въ размѣръ на 380 милиона.

Националенъ фондъ за безработни.

Съ срѣдства отъ държавния бюджетъ правителството учрѣдява отъ 24 августъ н. ст. националенъ фондъ за безработни, който ще функционира по слѣдния начинъ:

1. Ще отпуска извънредни помощи на синдикатнитъ и взаимнитъ каси за безработни. Въ мирно врѣме, подпомаганитъ отъ държавата каси за безработни получаватъ, въ края на всѣко полугодие, единъ дѣлъ, съразмѣренъ на сумитъ, които тѣ сж отпустили по безработица прѣзъ това полугодие. Сега, прѣзъ войната, наредено е държавната помощъ да се отпуска безъ никакви забавяния. Освѣнъ това, прѣзъ второто полугодие на 1914 г., за да не падне тежестъта на безработицата изцѣло и непоносимо върху каситъ, правителството ще имъ отпусне извънредна помощъ въ размѣръ 50% отъ безработнитъ суми, изразходвани отъ тѣхъ прѣзъ едното полугодие на 1913 г., което е било сравнително по-прѣтоварено.

2. Ще улеснява фондоветъ за безработни при градскитъ общини и при окржжията. Държавата ще отпуска тия помощи съразмѣрно извършенитъ разходи. Една комисия, състояща отъ прѣдставители на общината и делегати, по равно число отъ господари и работници, избрани по възможностъ измежду членоветъ на господарскитъ и работническитъ синдикати отъ най-заинтересуванитъ професии, ще се грижи за разпрѣдѣлата на помощитъ.

Общини съ население 10,000 души и на горѣ, които отпускатъ специални парични помощи на безработни, ще получатъ отъ държавата помощъ въ размѣръ 33% отъ сумитъ, които сж отпустили. Държавната помощъ ще се изчислява за лице 1.25 лв. дневно най-много, съ увеличение отъ 50 ст. дневно за всѣко по-маловъзрастно отъ 16 год. дѣте, което е въ тежестъ на подпомагания. По сжщия начинъ ще се прѣсмѣта държавната помощъ и за окржжията.

3. За улесняване нуждающитъ се да намѣрятъ работа и въ други мѣста на страната, или да отпътуватъ при домашнитъ си, правителството е наредило, въ съгласие съ желѣзопѣжнитъ компании, да се издаватъ половинъ билети за отиване и връщане. Доплащането на другата половина остава въ тежестъ: $\frac{1}{4}$ на националния фондъ за безработни и $\frac{1}{4}$ на взаимноспомогателнитъ дружества, въ които сж членове подпомаганитъ, каквито дружества има въ голѣмъ брой.

Обществено продоволствие на гр. Марсилия. (Декретъ отъ 31 августъ т. г. н. с.).

Чл. 1. — На финансовия министъръ се дава право да отпусне на Търговската камара въ Марсилия аванси до 10 милиона лева, прѣдначинени да улеснятъ покупкитъ, вноса и разпрѣдѣлението на жито и други храни, необходими за обществената прѣхрана, докато трае войната.

Чл. 2. — Между Министра на търговията отъ една страна и Търговската камара въ гр. Марсилия, отъ друга, ще се сключи съглашение, което ще опрѣдѣли условията за употребата и изплащането на тия аванси.

Чл. 3. — Въ книгитъ на съкровището ще се открие специална смѣтка: „Аванси на Търговската камара въ Марсилия по случай войната прѣзъ 1914 г.

Чл. 4. — Министра на финанситъ и Министра на търговията се натоварватъ съ изпълнение на настоящия декретъ.

Финансови мѣроприятия:

Banque de France прѣнесена въ Бордо. Декретъ отъ 2 септемврий н. с.

Народната банка въ Франция, за да може, въ съгласие съ правителството, да гарантира всички финансови мѣроприятия за народната отбрана, е прѣнесена въ Бордо. Наличностъ, портфейлъ, цѣнни книжа и пр. сж били прѣнесени нѣколко дни прѣди 2 септемврий.

Осигурителнитѣ дружества прѣзъ войната.

Споредъ статутитѣ на осигурителнитѣ д-ва, ако осигурениятъ, който отива на война, не сключи новъ контрактъ за риска на войната, като заплати допълнителна премия, счита се, че не е осигуренъ не само прѣзъ врѣме на войната, но още 8 мѣсеца, броени отъ деня на окончателното прѣкрътяване на неприятелскитѣ дѣйствия, независимо отъ що е послѣдвала смъртъта.

За да не изгубятъ застраховкитѣ си, участващитѣ въ войната граждани, министрътъ на труда, подъ чийто контролъ сж осигурителнитѣ д-ва, е склонилъ послѣднитѣ на извѣстни отстъпки, а именно:

1. Новата полица (за прѣзъ война) поне да бѣде подписана не само отъ осигурения, но и отъ всѣко друго лице, което прѣко или косвено е заинтересувано.

2. Подписването може да се извърши по най-лесенъ начинъ: чрѣзъ писмо, телеграма и пр. и даже чрѣзъ декларация прѣдъ военнитѣ власти, въ единъ срокъ отъ 30 дни, съ начало деня на мобилизацията и 40 дни за ония, които на 20 августъ сж били вече мобилизирани.

3. Изплащането на допълнителната премия става чрѣзъ единъ авансъ отъ самитѣ д-ва, който се взема отъ стойността на полицата. Ако смѣтката на осигурения не се подава на тая комбинация, д-вата приематъ чекъ, или простъ ангажиментъ, стига той да бѣде гарантиранъ чрѣзъ депозиране на цѣнни книжа.

4. Срокътъ отъ 8 мѣсеци, споменатъ по-горѣ, се намалява и става 3 мѣсеца, и ония, които закѣснѣятъ съ изплащането на допълнителната премия, ще плащатъ лихва 3½/100, вмѣсто 4 и 5/100. И. Д.

Стопански мѣроприятия въ Унгария.

Отъ едно съобщение на нашето консулство въ Буда-Пеща даваме слѣдното извлѣчение, засѣгащо въ общи черти стопанскитѣ мѣроприятия въ Унгария, взети по поводъ на войната.

„Съ настѣпването на настоящата война, надлежнитѣ учрѣждения взеха нужнитѣ мѣрки, за да се помогне на застрашения отъ криза стопански животъ въ страната. Нѣкои отъ тѣзи мѣрки сж еднакви за цѣлата монархия, а други сж специални за Австрия, Унгария, Хърватско, Босна и Херцеговина, споредъ различаващитѣ се мѣстни условия. Тѣзи мѣрки сж били измѣнени съ течение на врѣмето отъ началото на войната, други сж прѣмахнати, като ненужни, създадени сж нови и пр.

Въ Унгария играятъ първостепенна роля въ това отношение търговскитѣ камари и разнитѣ търговски и индустриални корпорации. Образувани сж комитети отъ прѣдседателитѣ на камаритѣ и корпорациитѣ, отъ една страна, а отъ друга — отъ секретаритѣ на сѣщитѣ. Мѣркитѣ се обсъждатъ и изработватъ отъ тия послѣднитѣ комитети, а отъ първитѣ се одобряватъ. До сега сж се занимали главно съ слѣднитѣ въпроси:

1. Организираны сж помощи за сѣмействата на свиканитѣ подъ знамената работници, търговски служаци и др. Сжщо за останалитѣ такива безъ работа.

2. Създадени сж военно-заемни каси по типа на германскитѣ. Тѣзи каси отпущатъ заеми на нуждающитѣ се търговци и индустриалци срѣщу цѣнни книжа, понеже банкитѣ сж спрѣли този родъ операции.

3. Обявенъ е бойкотъ на английскитѣ стоки и параходи. Тази мѣрка е като отговоръ на английското разпореждане да не се изплащатъ частнитѣ задължения спрѣмо търговци отъ Германия и Австро-Унгария.

4. Взети сж особени мѣрки за осигуряване апровиизирането на гр. Буда-Пеща, докато трае войната.

5. Разпоредено е отъ Министерството на търговията, щото всички субвенционирани отъ държавата фабрики, както и ония, които правятъ доставки на държавата, да продължаватъ да работятъ, макаръ и съ ограничени печалби, за да не се създаде безработица.

6. Направени сж постѣпки за възстановяване телефоннитѣ съобщения съ провинцията, които, при обявяване мобилизацията, по военни съображения, бидоха прѣустановени.

7. Търговскитѣ камари сж прѣпоръчали прокаранитѣ вече измѣнения въ закона за мораториума, заблѣжителенъ съ своята подробностъ.“ Ив. К.

КОНСУЛСКИ РАПОРТИ.

Стопанското положение на Одринския вилаетъ прѣзъ 1913 год.

Отъ свѣденията на австро-унгарското консулство въ Одринъ даваме слѣдното извлѣчение, като заслужава нашия по-близъкъ интересъ, не само поради недавнашитѣ политически събития, а главно, защото този край има голѣмо значение за нашия стопански животъ.

Началото на 1913 год. завари Одринския вилаетъ зяланъ отъ неприятелскитѣ войски, които бѣха стигнали на изтокъ до Чаталджа, на югъ до Галиполи. Само Одринъ, главния градъ на Тракия, се издига като осамотенъ островъ, о който бурнитѣ вълни на войната дълго врѣме се разбивагъ. Днитѣ на примирieto не му носятъ никакви блага, напротивъ, чрѣзъ гладъ той трѣбваше да бѣде принуденъ да капитулира. Това, обаче, не се случи и той биде

сломенъ съ силата на оржжието. Съ замѣчаването на топоветѣ не настѣпватъ веднага уредени стопански отношения, защото политическото положение продължава да е несигурно. И безъ това опустошителнитѣ послѣдници на войната не бѣха оставили незасѣгнати и най-затѣнитѣ краища на вилаета.

Втората балканска война възвѣрна наново Одринско на турцитѣ, ала и слѣдъ това стопанскиятъ животъ не се урежда. Началото на полугодieto заварва слѣдитѣ отъ дълготрайната война: опустошени поля и овощни градини, разрушени чифлици, опожарени села. Селенитѣ сж били въ войската, или пѣкъ сж заблѣгнали; по политически съображения на други е невъзможно да се върнатъ; болшинството се намира ограбено и безъ подслонъ. Сжщо и търговцитѣ сж били тежко засѣгнати отъ войната.

При това, не трѣбва да се забравя, че важнитѣ за земледѣлието, особено за производството на тютюнъ и коприна, части на З. и С. Тракия бидоха откъснати отъ Турция. Дедеагачъ сѣщо остана въ България и, като така, Одринъ изгуби голѣма частъ отъ своя хинтерландъ, а заедно съ това — значението си като търговски центъръ.

Прѣзъ врѣме на българската окупация, *земледѣлието* е било крайно ограничено и то въ областитѣ, населени прѣдимно съ българи и гърци. Връщането на турцитѣ намѣри снопитѣ по полето, поради което голѣма частъ отъ жетвата била унищожена. Качествено тя е била почти добра, а количествено е възлизала едва на 30 до 40% отъ една срѣдна жътва. Отъ произвеждащитѣ тютюнь краища въ Одринския вилаетъ оставатъ на Турция само: Маника (при Лозенградъ), Люле-Бургазъ, Узункюпрю, Одринъ и Родосто, които, въ сравнение съ миналото производство на вилаета, даватъ едва 15—25%. Резултатътъ отъ тия тютюневи поля, както по качество, така и по количество, е билъ задоволителенъ: Маника е дала 1500 кв. (добро качество, ала негодно за износъ); Узункюпрю — 1400 кв. (добро качество); Люле-Бургазъ 1000 кв. (срѣдно качество); Одринъ 500 кв. (срѣдно качество); Родосто 800 кв. (добро качество). Въпрѣки войната, лозарството е дало сравнително добри резултати. Сѣщото не може да се каже и за пашкулитѣ. Качествено добри, по количество тѣ едва сж достигнали 55% отъ най-неблагоприятнитѣ минали резултати. Цѣнитѣ имъ сж били: за прѣсни бѣли пашкули 14½ — 15½ пиастра; за прѣсни жълти пашкули 16—17 пиастра за кгр. *Скотовѣдството* се е видѣло поставено въ крѣно неблагоприятни условия, отъ една страна, поради прѣкомѣрно засиленото клане за нуждитѣ на войската, отъ друга — поради липса на фуражъ. Голѣми количества кожи отъ едъръ и дребенъ добитѣкъ сж останали въ вилаета. Не сж могли да бждатъ отначало изнесени вслѣдствие неуреденитѣ съобщения, а по-послѣ — поради появилитѣ се епизоти. Произведена е била около 3000 кв. вълна, отъ която 90% е била изнесена въ България и Сърбия, а остатѣкътъ е билъ употребенъ за фабрикуване фесове въ Одринъ. Производството на сиренето е възлизало на 110—120 хиляди тулума, изцѣло консомирани въ страната. Кашкавалъ е билъ произведенъ много малко.

Индустрията въ вилаета, наистина, не особено развита, изключая мелничната, е пострадала твърдѣ много прѣзъ отчетната година. По-голѣмитѣ модерно уредени мелници въ Лозенградъ, Узункюпрю и Одринъ сж работили добръ и прѣзъ врѣме на войната. Коприненитѣ тъкачници не сж работили никакъ. Много отъ тухларницитѣ сж били разрушени, останалитѣ не възобновили дѣйността си дълго врѣме слѣдъ възстановяване мирътъ, поради липса на строителство. Плетаческитѣ прѣдприятия, намиращи се въ единъ прѣходенъ стадий отъ дребно-занаятчийско къмъ фабрично производство, прѣкратили работата си съ започването на войната и дълго врѣме слѣдъ нея не е възобновявана. Дребнитѣ занаяти сж работили извънредно злѣ прѣзъ отчетната година.

Търговията е била прѣзъ врѣме на войната почти мъртва, а и слѣдъ нея не е могла да се съживи бърже. Причини: обѣдняване, както селското, така и градското население; отсъствието на капиталъ и да било строителство и на обществени прѣдприятия; закриването кредита отъ банковитѣ и кредитни институти, загубата на Тракия и Дедеагачъ.

По-главнитѣ пера отъ вноса сж били: алкохолъ 3000 кв. отъ Австро-Унгария, бензинъ 300 кв. отъ Ромѣния; стѣклария 3 вагони отъ Германия, 1 — отъ Австрия; кафе 3000 торби; кожи 500 бали (по 100 кгр.) отъ Италия, Франция и 20% отъ Австрия; петролъ 20000 кв. отъ Русия и Ромѣния; оризъ 6000 кв.; захаръ 25000 кв. отъ Австро-Унгария и др.; манифактурни стоки на стойност 10000 л. т. отъ Италия, Германия, Англия и около 20% отъ Австрия; платове за около 10000 л. т. отъ Австрия (25%), Германия (30%), Англия (25%) и Франция (20%) и др.

Износътъ се е ограничилъ главно съ 1300 кв. пашкули за Италия.

Мораториумътъ въ Русия.

Съ публикуването на указитѣ отъ 20 и 26 юлий, въ извѣстни райони на Русия се установи мораториумъ за срокъ отъ два мѣсеца. Мораториумътъ засѣга само задълженията по полицитѣ. За срокъ отъ два мѣсеца се прѣустановяватъ всѣкакви протести и други принудителни мѣрки, относно лица, имащи полицни задължения. Тази правителствена разпоредба прѣдизвика не особено задоволство въ търговско-промишленитѣ срѣди. Тѣзи послѣднитѣ посочватъ на редица недостатѣци, отъ които наложениятъ мораториумъ страда. Така, търговцитѣ и индустриалцитѣ посочватъ, че тѣмъ ще бжде невъзможно наведнѣжъ да изплатятъ всички полици, безъ това да се отрази разорително върху тѣхнитѣ прѣдприятия. Посочва се сѣщо, че въ правителственитѣ разпоредби не е указано ясно, да ли ще се взематъ лихви за прѣзъ врѣмето на отсрочката, обаче се подразбира, че такива ще се плащатъ. Ето защо, търговцитѣ и индустриалцитѣ настояватъ, щото процентната норма да бжде прѣдвидена съ 1% въ повече отъ установения шконтовъ процентъ на Государствената банка. Като трети недостатѣкъ се посочва, че въ тѣзи разпоредби не се прѣдвижда кредиторитѣ да могатъ да прѣдъявяватъ полицитѣ, които тѣ иматъ и чинито платежни срокове, по силата на мораториума, сж отсрочени, както и да бждатъ зачитани въ случаитѣ, когато тѣ иматъ да отговарятъ на други задължения. Посочва се сѣщо тѣй, че мораториума е твърдѣ ограниченъ, че той трѣбва да бжде общъ и въ тази форма той трѣбва да засѣга поне мѣстноститѣ, които сж разположени на самата граница, дѣто се води войната; освѣнъ това, той трѣбва да засѣгне особено лицата, които се намиратъ на война. Наблѣга се най-вече на обстоятелството, че мораториума трѣбва да засѣгне владѣтелитѣ на ипотекарни имоти. Залогодателитѣ, които взематъ пари за постройки или за мелiorации, обикновено разчитатъ, че ще могатъ да погасятъ своитѣ ипотечни листове, или като извличатъ доходи отъ заложенитѣ имоти, или като продадатъ, при благоприятни врѣмена, тѣзи имоти. При сегашното положение, нормалната доходност на имотитѣ е намалена, а за продажба, при износни условия, и дума не може да става. Покрай всички тѣзи недостатѣци, професоръ Ельашевичъ указва на необходимостта да се отсрочи продажбата на заложенитѣ въ ломбардитѣ и въ земледѣлческитѣ каси вещи, които въ голѣмата си частъ принадлежатъ на незаможни слоеве отъ населението. Такава мѣрка се диктува отъ чувството на справедливостъ.

Заинтересуванитѣ крѣгове указватъ едновременно на издаденитѣ въ Франция и Англия закони за мораториума. Въ тѣзи двѣ страни тѣзи закони об-

хващатъ, съ малки изключения, почти всички видове обязательства. Мораториума въ Франция се разпространява даже върху влоговетъ и текущите сметки. Така, по силата на този законъ, банките сж длъжни да даватъ на вложителитъ само 250 франка и по 5% лихви на останалитъ суми, депозирани у тѣхъ. Изключение се прави само въ случаи, когато сумитъ, които вложителтъ иска да изтегли, сж прѣдначинени да се изплащатъ заплатитъ на служащите и работниците при тѣхъ, пожизненитъ пенсии за работници и пр.

Ето защо, като посочватъ на нѣкои недостатѣци на дѣйстващите въ Русия закони за мораториума, търговцитъ и индустриалцитъ особено много настояватъ да се разшири кръга на тѣхното дѣйствиѣ. За забѣлѣзване е, че докато прѣдставителитъ на търговскитъ акционерни банки се изказаха на врѣмето изобщо противъ такива мѣрки, а и сега се стараятъ да въздѣйствуватъ, щото кръга на тѣхното дѣйствиѣ да не се разширява, то дружествата за взаименъ кредитъ бѣха привѣрженици на тѣзи мѣрки.

Проектъ за нови налози въ Русия.

Въ свръзка съ войната, държавнитъ приходи не могатъ да постѣпватъ съ такава правилностъ, както това става въ мирно врѣме. Военнитъ събития, като внасятъ разстройство въ нормалния ходъ на стопанската дѣйностъ на страната, разстройватъ и редовнитъ източници на държавнитъ приходи. Отъ друга страна, за да се води войната, приходитъ, съ които разполага въ нормално врѣме държавата, даже и да постѣпватъ правилно, не сж достатѣчни. За тази цѣль, правителството, още при започването на военнитъ дѣйствия, е съкрило нѣкои пера отъ редовнитъ и извънредни приходи, които то смѣташе, че ще дадатъ една сума отъ 250 милиона рубли. Впоследствие тази економия правителството прѣдполага да достигне 329 мил. р. Вънъ отъ това, то увеличи нѣкои отъ съществуващите данѣци, а именно акциза на спиртнитъ питиета, на бирата и на тютюна. Отъ тѣзи увеличения, споредъ министра на финанситъ, се очаква да постѣпять около 200 мил. р. Нѣкои отъ установенитъ такси сега съ новия проектъ се увеличаватъ съ 100%, като напримѣръ акциза на бирата. Увеличенията цѣнитъ на спирта сега ставатъ безпрѣдметни, тъй като правителството е запрѣтило продажбата на спиртни питиета. Единствени увеличения оставатъ тѣзи на акциза на тютюна. Обаче, приходитъ, които ще бждатъ получени отъ тѣзи увеличения, сж нищожни, тѣ ще дадатъ едно увеличение на повече отъ 6 — 8 мил. р. Отъ друга страна, благодарение на взетата отъ правителството мѣрка относително продажбата на спиртни питиета, приходитъ на хазната само за 4 мѣс. отъ тази година ще се намалятъ съ около 260 мил. рубли.

Ето защо, за покриването на дефицита въ бюджета, произхождащъ отъ тази правителствена мѣрка, както и за покриването на дефицита изобщо въ бюджета, който ще произлѣзе вслѣдствие на съкратяването редовнитъ постѣпления, правителството е изработило единъ новъ проектъ за увеличаване съществуващите налози, както и за създаването нови такива. Този правителственъ проектъ вече се разглежда отъ една комисиия, която засѣдава подъ прѣдседателството на министра Баркъ и въ която участвуватъ министра на съобщенията, този на търговията, членове отъ Государствения съвѣтъ и Государствената дума, нѣкои компетентни прави-

телствени чиновници, както и прѣдставители на индустрията и промишлеността.

Увеличенията, които се прѣдвигдатъ въ правителствения проектъ, както и сумитъ, които се прѣдполага да постѣпять отъ тѣзи увеличения, се прѣдставляватъ въ слѣдния видъ: налогътъ върху градскитъ недвижими имущества ще даде 10 мил. р., отъ увеличаване данѣка, който плащатъ номадскитъ племена — 1,800,000 р.; отъ данѣка занятие ще се получатъ 20 мил. р.; увеличение на процентния сборъ на прѣдприятията, които сж длъжни да публикуватъ своитъ отчети — 18,7 мил. р. и 18,3 м. р. отъ прѣдприятията, които не сж длъжни да публикуватъ своитъ отчети. Освѣнъ това, увеличаватъ се държавнитъ квартирни налози и личния воененъ данѣкъ. Косвенитъ данѣци сжщо тъй се увеличаватъ. Така, повишаватъ се гербовитъ сборове, такситъ отъ осигуряване отъ огънъ и сждебнитъ такси; увеличаватъ се налозитъ върху кибрита (20 мил. р.), папироситъ, гилзитъ и папиросната хартия (4 мил. р.), бирата (40 мил. р.) и пр.

Изобщо, правителството смѣта, че всички тѣзи увеличения ще дадатъ 460 мил. р.

Вънъ отъ тѣзи увеличения, правителството прѣдполага да получи около 580 мил. р. отъ повишението на желѣзопѣжнитъ пасажерски и сточни тарифи (200 мил. р.), на пощенскитъ и телеграфни тарифи (30 мил. р.), на телефоннитъ (3 мил. р.), на поземления налогъ (30 м. р.), на налога на нефта (25 мил. р.), на петрола (16 мил. р.), на чая (30 мил. р.), на захарта (21 мил. р.), на бензина, на газовото и електрическо освѣтление и пр. и пр.

Какво е отношението на руското обществено мнѣние къмъ проекта на Финансовото министерство?

Сжществува пълно съгласие върху това, че трѣбва да се намѣрятъ източници за покриване дефицита, който ще се яви въ бюджета, вслѣдствие прѣмахането на най-голѣмото негово перо — ракийния монополъ, както и да се намѣрятъ източници, които да покрятъ извънреднитъ разходи, прѣдизвикани отъ войната. Обаче, докато едни отъ общественитъ дѣятели смѣтатъ, че прѣдположенитъ въ проекта приходи могатъ да се реализиратъ, други посочватъ съвсѣмъ други начини на облагане. Възраженията на послѣдната категория дѣятели се свеждатъ къмъ слѣдното:

Сегашната данѣчна система въ Русия не може да се каже, че почива на принципа на справедливостта. Търговията и индустрията сж силно обложени; облагането на земята е слабо. Въ настоящо врѣме трѣбва да се привлечатъ и земледѣлцитъ да носятъ частъ отъ новия данѣченъ товаръ.

По мнѣнието на тѣзи дѣятели, отъ допълнителното облагане на поземелната собственост могатъ да се получатъ около 30 мил. р. Приходитъ отъ облагането на кибрита, споредъ тѣхъ, не ще достигнатъ сумата 40 мил. р., както мисли правителството, защото това увеличение е прѣсмѣтнато, като се прѣдполага, че ще остане досегашната консомация. Трудно може да се прѣдполага сжщо тъй, че отъ акциза на бирата ще се получи три пѣти повече приходъ, отколкото се е получавало до сега; сжщото нѣщо може да се каже и за постѣпленията въ повече отъ гербовия сборъ, отъ акциза на гилзитъ, папироситъ, тютюна и пр. и пр. Що се касае до очакваното увеличение на постѣпленията отъ пѣтничскитъ и товарни тарифи, то тукъ опасенията, че ще могатъ да се получатъ прѣдполагаемитъ суми, сж още по-голѣми. Понеже тази мѣрка е обща за всички видове пѣтнички билети и за всички

видове стоки, то, споредъ тѣзи дѣатели, отъ опита е доказано, какво повишението на тарифитѣ води слѣдъ себе си намалението на прихода. Докато увеличението на тарифитѣ за извѣстни стоки нѣма да повлияе върху прѣвоза на послѣднитѣ, то сжщата тази мѣрка може да прѣдизвика съкратяването на прѣвоза на други видове стоки. А що се отнася до увеличението на пжтнишкитѣ тарифи, изказва се опасение, че такава една мѣрка може да повлече слѣдъ себе си намалението на движението на пжтниците и особено на тѣзи отъ горнитѣ класи (I и II), та въ резултатъ не ще се получатъ никакви увеличения отъ това перо.

Въ замѣна на нѣкои отъ тѣзи мѣрки, видни обществени дѣатели прѣдлагатъ въвеждането на подоходния налогъ. Този налогъ, споредъ тѣхъ, лесно може да се въведе, защото този въпросъ е добръ проученъ отъ Министерството на финанситѣ. Даже това послѣдното е било изработило съответния законопроектъ, който и е билъ разглежданъ отъ една комисия, избрана още отъ третата Дума. Споредъ мнѣнието на видния економистъ и финансистъ А. Е. Шмигаревъ, депутатъ, съ въвеждането на този данѣкъ ще получи съкровището най-малко 100 мил. р. Споредъ него, отъ измѣнението на начина на облагането на наслѣдствата ще се получатъ около 30 мил. р. Въобщо, той мисли, че отъ прѣки данѣци ще се получатъ около 200 мил. р. Пакъ споредъ него, ако се въведе монопола на кибрита, нефта, петрола и тютюна по типа на сжществуващия въ Русия ракиенъ монополъ, т. е. само съ организацията на държавната продажба на продуктитѣ, ще се получатъ 200—250 милиона рубли.

Съ откупуването на частнитѣ желѣзници, съ въвеждането на монопола за осигуровка, както и съ подобрѣнието на горското стопанство, държавата може да получи сжщо тѣй 200—250 мил. р. По този начинъ ще може да се получатъ отъ 600—700 мил. р., т. е. сума, която ще бѣде достатъчна, за да замѣни прихода отъ ракийния монополъ.

Възобновяване износътъ на зърнени храни отъ Русия.

Руското правителство бѣ запрѣтило износа на житни произведения. Тази мѣрка се почувствува особно силно въ районитѣ на Южна Русия, дѣто износътъ на такива произведения заема видно мѣсто всрѣдъ общата ѝ търговия. Както и трѣбваше да се очаква, борсовиятъ комитетъ въ Николаевъ напослѣдѣкъ е ходатайствувалъ прѣдъ Министерствата на финанситѣ и на търговията, да се разрѣши износъ на зърнени храни и маслени произведения, прѣдзначени за пристанищата на неутрални и приятелски на Русия държави. Въ своето ходатайство комитета обръща вниманието на компетентнитѣ власти върху обстоятелството, че, благодарение на срѣдния тазгодишенъ урожай на ечемика, който заема прѣобладаващо мѣсто въ селското стопанство въ южнитѣ райони на Русия, се натрупватъ въ разни мѣста голѣми количества запаси, които, при липса на дирене, понижаватъ цѣната на този артикулъ. Почти сжщото може да се каже и за пшеницата. Едновременно съ това, борсовиятъ комитетъ посочва, че и като се разрѣши износа на зърнени храни, ще останатъ достатъчно продукти за покриване нуждитѣ на военното интенданство, както и за мѣстна консомация. Въ свръзка съ този въпросъ, борсовиятъ комитетъ е ходатайствувалъ да се разрѣши да отпжтватъ отъ николаевското пристанище два английски парахода, натоварени съ

жита, които сж се намирали тамъ още при обявяването на войната и сж прѣдзначени за неутрални и приятелски на Русия страни.

Облигационнитѣ зѣми на рускитѣ градове прѣзъ 1914 год.

Изтеклата 1913 год. се ознаменува съ твърдѣ силно търсене на облигационни кредити отъ рускитѣ градове, което свидѣлствува за оживената дѣйностъ, която се наблюдава по настоящемъ въ много руски градско-общински управления. Прѣзъ 1913 г. е било разрѣшено да се сключатъ зѣми на 15 градски общини на сума 119 милиона рубли, срѣщу 5 облигационни зѣми на сума 41 мил. рубли въ 1912 г. и 13 зѣми на сума 24,8 мил. р. прѣзъ 1911 г. По такъвъ начинъ сумата на зѣмитѣ, разрѣшени прѣзъ 1913 г. прѣвишава въ три пжти цифрата отъ миналата година и почти въ 5 пжти оная прѣзъ 1911 г. Ако вземемъ подъ внимание, че на 1 януарий 1913 год. остатѣкътъ отъ дълга по градскитѣ облигационни зѣми се е равнявалъ на 444,6 мил. рубли, то ще се установи, че сумата по облигационнитѣ зѣми, разрѣшени на градоветѣ за миналата година, съставлява почти 27% отъ тѣхнитѣ задължения, постоянно увеличавани за 4 прѣдшествуващи десетолѣтия. За да се характеризиратъ размѣритѣ отъ нуждата за кредитъ, не-обходимъ за рускитѣ градове прѣзъ миналата год., слѣдва да се отбѣлѣжатъ зѣмитѣ, които имъ сж разрѣшавани отъ градската каса и земския кредитъ, отъ услугитѣ на които се ползватъ не много градове. По даннитѣ на 1 януарий 1914 г., въ касата сж постѣпили 164 ходатайства за дългосрочни и краткосрочни зѣми на сума 25,1 мил. рубли. По тия ходатайства касата е разрѣшила на градоветѣ за 1913 г. 80 дългосрочни зѣми на сума 11,2 мил. рубли, 34 краткосрочни зѣми на сума 2 мил. рубли, или всичко 114 зѣми на сума 13,2 милиона рубли.

Голѣмото увеличение на общата сума на зѣмитѣ, разрѣшени прѣзъ 1913 г., е зависѣло отъ включването въ тая сума огромния петербургски заемъ на 66½ мил. рубли, който държи рекордъ по величината си между градскитѣ зѣми въ Русия. Но и безъ тая сума, разрѣшенитѣ на провинциалнитѣ градове зѣми съставляватъ 58,5 мил. рубли, при което въ 1912 г., слѣдъ удържането припадащата се сума отъ заема въ Москва на 36 мил. р., частта на провинциалнитѣ градове е оставала всичко 5,1 милиона рубли.

Въ слѣдната таблица е прѣдставенъ списѣка на всичкитѣ градски облигационни зѣми, разрѣшени прѣзъ 1913 год.

	Дата на разрѣш.	Сума на заема въ хил. р.
Саратовъ	15 януарий	2:300
Рибинскъ	26 "	600
Самара	26 "	1:985
С.-Петербургъ	25 февруарий	66:500
Барнаулъ	7 мартъ	1:400
Вилна	15 "	800
Ейскъ	7 априлъ	900
Кишиневъ	12 "	4:500
Киевъ	24 юний	6:196
Воронежъ	24 "	1:825
Ивановъ-Възнес.	25 юлий	1:100
Иркутскъ	25 "	2:350
Рига	23 августъ	12:500
Харковъ	20 септемврий	12:412
Пермъ	20 "	3:500
Всичко 15 зѣми на сума		118:968

КНИЖНИНА.

Въ този откъс ще се отблъбват всички постъпления, било въ редакцията на списанието, било въ библиотеката на камарата. Това отблъбване ще се съпровожда съ кратки бълбжки и рецензии за съдържанието на всъко издание, което може да интересува нашитъ четци.

Азбученъ показателъ за класифициране на стокитъ по съответнитъ статии на митнишката тарифа. Издание на Министерството на финанситъ. София, 1914 г., държ. печатница. Цѣна 15 лева.

Трѣбваше да се чака цѣли 10 години, до като Министерството на финанситъ издаде оня азбученъ показалецъ, прѣдвиденъ въ чл. 7 отъ закона за прилагане общата митническа тарифа.

Причинитъ за това тъй дълго забавяне не могатъ съ нищо да бждатъ оправдани прѣдъ търговския свѣтъ, който отъ 1904 г., когато влѣзе въ сила днесъ съществуващата митническа тарифа, е билъ постоянно излаганъ на голѣмитъ митнически глоби и на постоянно досѣбяване недовзетитъ суми за неправилно тарифиране. Почти всѣки день пощата носѣше на митницитъ окръжни и протоколи по тарифирането на стокитъ едни на други противорѣчиви, и всѣки день отъ търговцитъ се изискваше да доплащатъ голѣми суми за мита на стоки, които сж вече продали. А това възбуждаше търговцитъ до крайностъ и ги довеждаше до отчаяние.

При такова положение, азбучниятъ показателъ се очакваше като нѣщо спасително, ала неговото появяване не идѣше — и така изминаха 10 години.

Причинитъ на това закъснѣние се дължатъ на обстоятелството, че нашата обща митническа тарифа бѣ набързо копирана отъ ромънската и други митнически тарифи и се почна набързо прилагането ѝ въ страната отъ хора неподготвени, които не можахъ да вникнатъ правилно въ съдържанието ѝ. Това положение още повече се влоши, когато почна да се смѣня тълкувателния персоналъ отъ митническото отдѣление при Министерството на финанситъ и всѣки издаваше чрѣзъ експертната комисиия протоколи по облагането, както той лично е гледалъ на разнитъ въпроси. Даже въ повечето случаи се издаваха рѣшения, като се ржководѣха отъ интереситъ на фиска, а съвсѣмъ не отъ духа на тарифа-

та. Вслѣдствие на всичко това, по облагането на единъ ѣсжи прѣдметъ се издаваха по 5—6 протоколи единъ на други противорѣчиви — обстоятелство, което още повече обърка митническитъ чиновници. И тѣ, като не знаяха кое какъ да тарифиратъ, почнаха да не четатъ тарифата, а само протоколитъ на експертната комисиия при Министерството на финанситъ и облагахъ споредъ най-новия отъ тѣхъ.

При тоя хаосъ отъ противорѣчия въ протоколитъ на експертната комисиия, естествено бѣше, че Министерството на финанситъ не можеше да се рѣши да издаде азбучния показателъ за класифициране стокитъ по съответната митническа тарифа, а трѣбваше да чака да се проучи по-добрѣ тарифата отъ приложителитъ и тълкувателитъ ѝ, и тогава — слѣдъ като бждатъ изгладени всички противорѣчия — да пристъпи къмъ съставянето на въпросния показателъ. Само че това проучване и изглаждане стана за смѣтка на българския търговецъ и продължи твърдѣ много, когато би слѣдвало тарифата да се получи и разгълкува по-обширно, прѣди прилагането ѝ въ сила.

Издадениятъ вече показателъ е твърдѣ непълненъ и има много тарифни и печатни грѣшки. Непълнотата му, обаче, е оправдателна, понеже този показателъ е първо по рода си издание. Абсолютно пълненъ показателъ е невъзможенъ, защото артикулитъ за облагане сж безчетъ: всѣки день идатъ такива съвършено видоизмѣнени и нови. Независимо отъ това, липсватъ ни термини, необходими за да ни дадатъ ясна прѣдстава за много артикули, особено за металическитъ издѣлия. При все това, вѣрваме, че Министерството на финанситъ ще има грижата за щателното и периодическо попълване на показателя.

Досѣжно тарифнитъ грѣшки, ще заблѣжимъ, че едни отъ тѣхъ сж допуснати въ показателя поради несблюдаване всичкитъ протоколи на експертната комисиия, а други сж принципиални грѣшки по тарифирането на артикулитъ. Така напр.

по облагането на памучнитъ платове въ нѣкои случаи се взема за база финността (качествеността) на плата, въ други — тежестта му на квадратенъ метъръ, а въ трети случай за база на облагането се взема видътъ на сплитката въ тъканята на плата.

По облагането на памучнитъ платове, които съставляватъ крупно перо отъ вноса, Министерството на финанситъ е възприело и прокарало въ показателя принципа на възможното най-високо облагане, а съвсѣмъ не се е водило отъ текста на тарифата.

За прѣмахването грѣшкитъ отъ тоя родъ, нашитъ търговци, при всичкитъ си старания, не сж могли нищо да направятъ прѣдъ митническата експертна комисиия, и намъ остава да чакаме това да стане отъ заинтересуванитъ чужди държави при сключването на новитъ търговски договори.

Къмъ издадения азбученъ показателъ е приложена цѣлата митническа тарифа, както и извадки отъ закона за митницитъ, закона за акцизитъ, закона за общ. налогъ, статистическото и товарно право и редъ други закони, правилници и таблици, които иматъ приложение въ митницитъ и могатъ да интересуватъ всѣкого, който има работа въ митницата. Съ тия прибавки изданието на показателя става по-цѣнно и, при липса на другъ, може да се прѣпорѣчва на всички търговци.

Ив. Даскаловъ.

Банковъ прѣгледъ, София, брой 16 и 17. — Редакцията е имала щастливата идея да направи една малка анкета по въпроса за мораториума. Цѣнни сж особено мнѣнията, изказани отъ управителя на Бълг. нар. банка г. Чакаловъ и г. професоръ Боевъ. И двамата сж противъ общия мораториумъ, тъй както той се прокарва. — „Банкерски проблеми поради войната“ отъ г. Ст. Бочевъ. Много трѣзви мисли, засѣгващи политиката на частнитъ ни банки въ ненормални врѣмена. Прѣпорѣчваме я на нашитъ ржководящи банкерски кръгове.

Бюлетинъ на Русенската търг. инд. камара, № 25. „Навигацията и търговията по долния Дунавъ прѣзъ 1913 година“. „Уреждане транспортно бюро при русенската община“.

Извѣстия на Бургазската търг. инд. камара, бр. 9. „По закона за опрѣдѣляне пазарнитъ цѣни на съестнитъ продукти“.

Народно Стопанство, София, бр. 14 и 15. „Мърки за подпомагане занаятите въ 3. Европа“. „Економически прѣдпоставки на сегашната война“ отъ Ст. Бочевъ. „Съставъ на меласитъ отъ българските захарни фабрики и фискалното имъ значение“ отъ Хр. Д. Мжнзовъ.

Списание на българското инженерно-архитектно дружество, София, бр. 37—39. „Международните архитектурни конкурси за царския дворецъ, сждебната палата и музея съ библиотека въ столицата“ отъ Тр. К. Трендафиловъ.

Кооператоръ, София, бр. 15. „Войнитъ и кооперациитъ“.

Финансовъ вѣстникъ, София, бр. 27. „Финансовиятъ развой на воюваща Франция“, отъ Д-ръ Цаневъ. „Финанситъ на германската империя и на съставляващитъ я държави“. „Економическите суми въ армията“, отъ П. Тодоровъ.

Списание на юридическото дружество, София, кн. I. „Доказване истинността на разгласеното обстоятелство при обидата и клеветата, трѣбва ли да се освобождава отъ наказание?“ отъ Д-ръ В. Георгиевъ. „Оправдание на правото“ отъ Г. Шершеневичъ Сждебна практика.

Юридически Пръгледъ, София, кн. 7. „Война и миръ въ стара България“ отъ С. С. Бочевъ. „Романиститъ и геносеншафтната теория“ отъ Д-ръ Вл. Алексиевъ. „Неконституционни и противоконституционни, обикновени и особни закони“ отъ Д-ръ П. Поповилиевъ. „Новиятъ френски законъ върху диренето на бащата“, отъ П. Стойновъ. „Административното правосъдие въ Турция“ отъ И. С. Бочевъ.

Стопански пръгледъ и домакинство, Търново, кн. 6. „Орането“. „Прибиране и продажба на цвѣклото“. „Захарната индустрия въ Ромъния“.

МАЛЪКЪ БЪЛЪЖНИКЪ.

Изъ дѣйността на камарата.

I. По закона за опрѣдѣляне продажната цѣна на съестните прѣдмети, камарата ни отправи слѣдното окръжно писмо до останалитъ търг. инд. камари въ страната.

„Прокарването на закона за опрѣдѣляне продажната цѣна на съестните и други прѣдмети отъ първа необходимостъ прѣзъ врѣме на обществени кризи и бѣдствения създаде едно положение, което заслужава най-голямото внимание на търговско-индустриалнитъ камари, имащи да се грижатъ за правилното развитие на економическия животъ въ страната. Застѣгващъ твърдѣ чувствително интереситъ на търговския и индустриаленъ свѣтъ, този законъ дава поводъ за силно недоволство, което ние въ много случаи намираме като напълно основателно и оправдаемо. Отъ всичко личи, че въпросниятъ законъ не е билъ достатъчно обмисленъ и, макаръ въ основата му да лежи една здрава социална мисль, той не е можалъ да налучка най-цѣлесъобразния начинъ за нейното осжществяване. Вмѣсто да създаде едно успокоение, едно мирно сътрудничество на всички обществени слоеве, толкова необходимо въ тия раздвижени врѣмена, той прѣдизвиква недоволство и по този начинъ дава тъкмо противоположни на желанитъ резултати.

Причината за това се крие главно въ процедурата, която законътъ прѣдвижда по опрѣдѣляне цѣнитъ.

Намъ прави, прѣди всичко, странно впечатление, че законътъ изключва изцѣло участието на търговско-индустриалнитъ камари въ тази работа, нито даже като съвѣщателни тѣла. Рѣшаващъ гласъ иматъ изключително общинскитъ съвѣти, а сътрудничеството на финансовата власть, което законътъ прѣдвижда, е цѣла фикция, защото въпроситъ се рѣшаватъ по висшегласие и, като така, единъ финансовъ началникъ фактически нѣма никаква възможностъ да повлияе въ едно или друго направление. А що се отнася до компетентността на общинскитъ съвѣти да рѣшаватъ безапелационно въпроси отъ толкова деликатно естество, тя, въ много случаи, може да бжде основателно оспорвана.

Не е много щастлива мисльта, на второ мѣсто, да се даватъ права и на най-малкитъ общини, които въ никой случай не могатъ да бждатъ цѣлесъобразно използвани. Защото, какво може да направи общинскиятъ съвѣтъ на една третостепенна община, когато се знае, че тя е въ пълна зависимостъ отъ близкия голѣмъ економически центъръ, посредствомъ който тя извършва своя стокообмѣнъ. Ето защо, много по-умѣстно би било създа-

ването нѣкакви централни, областни комитети, въ състава на които да влизатъ прѣдставители отъ всички заинтересувани съсловия, отъ търговскитъ, производителнитъ и консомативнитъ сдружения, на които да се възложи работата по опрѣдѣляне цѣнитъ. Такъвъ единъ съставъ ще има всичката възможностъ, съ съотвѣтни данни на ржка, спокойно да обсъжда въпроситъ и да ги рѣшава по-справедливо. Единъ комитетъ, въ който биха участвували прѣдставители на заинтересуванитъ министерства, на търговско-индустриалнитъ камари, на търговцитъ и пр., прѣдставлява несъмнѣно много по-голяма гаранция, че не ще изпадне въ груби грѣшки. Такъвъ единъ централенъ комитетъ въ София и 3—4 други въ останалитъ по-главни центрове на страната, биха били въ положение да създадатъ валидни за цѣла България цѣни.

Впрочемъ, това е само една мисль, която ние, покрай другото, прѣдлагаме на обсъждане отъ Вашата страна. Главната задача на настоящето е, като Ви обръщаме вниманието върху несодитъ на създаденото съ въпросния законъ положение, да Ви запитаемъ, дали не намирате, че е умѣстно търг.-индустриалнитъ камари да прѣдприематъ задружни постѣпки прѣдъ правителството за измѣняване закона по начинъ и въ смисль, както би се намѣрило за най-добръ.

II. По припагане закона за организиране и подпомагане занаятитъ. Едни отъ най-несъблюдаванитъ постановления на въпросния законъ сж тия, относно чирашкитъ и калфенскитъ книжки. Това е, защото, както майсторитъ, отъ една страна, така чирацитъ и калфитъ, отъ друга, не иматъ отдаватъ никакво значение. По този поводъ камарата отправи едно окр. писмо до общинскитъ кметове и занаятчийскитъ сдружения, отъ което прѣдаваме слѣдната часть:

Споредъ чл. 25 отъ „Закона за организиране и подпомагане на занаятитъ“, всѣки чиракъ, по кой да е занаятъ, трѣбва да бжде снабденъ съ *чирашка книжка* отъ майстора си още при стѣпването си на работа за изучаване на занаята; а слѣдъ като прѣмине врѣмето за чиракуване (§ 4 отъ правилника за произвеждане изпитъ за майсторъ), слѣдва да бжде снабденъ съ *калфенска книжка* отъ настоятелството на съотвѣтното занаятчийско сдружение, ако има такова въ общината, или отъ Търг.-индустриал-

ната камара, въз основа на чирашката книжка (чл. 20, 21 и 25 ал. II отъ закона). Тъзи постановления на закона сж задължителни, а за неизпълнението имъ отъ съответнитѣ лица-майстори и настоятелства, последнитѣ подлежатъ на наказание по чл. 78 отъ закона.

Само по себе си изпълнението на закона въ това отношение е толкова лесно и несвързано съ никакви разноси за никого и никакво губене на врѣме, че то може и трѣбва да се изпълнява отъ майсторитѣ веднага. То е еднакво въ интереса и на майстора, и на чирака, и на калфата, защото:

а) Майсторътъ, съ улавянето на чирака, записва условията, при които приема последния за изучаване на занаята, неговата заплата, врѣмето за което го улавя и пр. Това условие, записано въ самата чирашка книжка се подписва отъ майстора и отъ родителя или наставника на чирака, и то вече е единъ документъ неопровержимъ за двѣтѣ страни прѣдъ занаятчийския помирителенъ съдъ (чл. 71 отъ закона).

б) На чирака книжката служи като документъ, който се признава за валиденъ отъ всички държавни, окръжни, общински и обществени учрѣждения. Слѣдъ като е миналъ врѣмето за чиракуване, книжката, съ записанитѣ въ нея дати, служи на чирака като документъ прѣдъ настоятелството на сдружението (чл. 20 отъ закона), или прѣдъ Търг.-индустриалната камара — за да се снабди съ калфенска книжка (чл. 25 ал. 2-а).

в) На калфата, слѣдъ като е прѣминалъ годинитѣ като калфа (съгласно таблицата къмъ § 4 отъ правилника за майсторскитѣ изпити), калфенската книжка му служи като документъ, валиденъ прѣдъ всѣки майсторъ и всѣко учрѣждение, а особено прѣдъ търговската камара, когато поиска да положи изпитъ за майсторъ съ право да отвори дюгень, за да упражнява самостоятелно занаята, като господаръ. Когато калфата има на рѣка редовна калфенска книжка, за камарата не е нуженъ никакъвъ другъ документъ, било отъ общ. управление, било отъ друго мѣсто и лице, за да разрѣши допускането на калфата-кандидатъ да положи изпитъ за майсторъ по занаята си. — Както чирашкитѣ, тъй и калфенскитѣ книжки, се съхраняватъ у майстора, до когато чирака или калфата напусне заведението на майстора си.

Отъ всичко до тукъ изложено

се вижда, че е въ интереса на самитѣ майстори, а особено на чирацитѣ и калфитѣ, да сж снабдени винаги на врѣме и непрѣмънно съ чирашки и калфенски книжки, защото въ всѣкой случай, когато ще иматъ нужда отъ тия книжки прѣдъ когото и да било и прѣдъ което и да е учрѣждение, не ще бждатъ принудени, нито пари да харчатъ, нито врѣме да губятъ за да се снабдяватъ съ изискуемитѣ се документи, тъй като тѣ вече ще иматъ на рѣка такъвъ единъ документъ, какъвто е чирашката и калфенската книжка, придобитъ безъ пари и безъ губене на врѣме.

Както чирашката, тъй и калфенската книжки се даватъ *безъ никакви такси* и гербовъ налогъ (чл. 95 отъ закона) по задължение на майсторитѣ (чирашкитѣ книжки) и отъ настоятелствата на занаятчийскитѣ сдружения (калфенскитѣ), а гдѣто нѣма такива, изисква се издаването имъ отъ Търг.-индустр. камара по поискване отъ самитѣ калфи, като прѣдставятъ чирашката си книжка (чл. 20, 21 ал. 2-а и чл. 25 ал. 2-а).

III. По дневния редъ на идната редовна сесия на камарата, отправихме слѣдното окръжно писмо до г-да членовѣтѣ на камарата:

„Прѣзъ идния мѣсець октомврий прѣдстои да се свика на заседание редовната XXIII сесия на камарата. Понеже врѣмето, което ни дѣли отъ нея, става все по-кратко, бюрото вече се занимава съ установяване въпроситѣ, разискването на които то намира за належащо. Взимайки поводъ отъ изказанитѣ въ последната сесия пожелания и, като иска, прѣдстоящиятъ за опрѣдѣляне дневненъ редъ да бжде резултатъ на една по-голяма общностъ между г-да членовѣтѣ на камарата и нейното бюро, това послѣдното намира за умѣстно да отправи къмъ тѣхъ слѣдната молба:

Тия отъ г-да членовѣтѣ, които биха пожелали да се постави на разглеждане извѣстенъ въпросъ, нека още отсега го съобщятъ на бюрото, за да може то да подготви своевременно необходимия материалъ, било като събере съответни свѣдѣния, или като изработи отдѣленъ рефератъ. Такъвъ би могло да се чете и отъ нѣкой членъ, стига да се явятъ желающи.

Увѣрени, че по този начинъ се засилва колективния характеръ на дѣйността на камарата, ние не се съмняваме въ Вашата готовност да сътрудничите на бюрото.

Новата търговска конвенция съ Турция. Съгласно постигнатото на послѣдъкъ. споразумѣние между правителствата на България и Турция, сключената на 19 юлий т. г. въ Цариградъ търговска конвенция е влѣзла въ сила отъ 17 септемврий. Този нова конвенция съдържа сжщитѣ постановления за поданицитѣ, стокитѣ и корабитѣ, както старата: 1) Чл. 1 остава сжщия. 2) Чл. 2. остава сжщия до края на тарифата, слѣдъ което се прибавя слѣдната бѣлѣжка: „Въ деня въ който вносното мито отъ 11% върху стойността на внасянитѣ въ Турция стоки бжде увеличено, настоящата тарифа нѣма да се прилага и споменатитѣ въ нея стоки ще се облагатъ по клаузата на най-облагодѣлствуваната нация.“ 3) Последната алинея на чл. 2 отъ старата конвенция е изхвърлена. 4) Чл. 3 и 4 оставатъ сжщитѣ.

Понеже съ закона отъ 7 септемврий 1330 год. турското правителство повиши вносното мито на 15 % и почна да го събира отъ 17 септемврий 1914 година насамъ, съгласно горната бѣлѣжка, внасянитѣ у насъ турски стоки нѣма да се облагатъ, начиная отъ 17 септ., съ мито по малената тарифа, съобразно клаузата на най-облагодѣлствуваната нация. Отъ друга страна, поради прѣмахване послѣдната алинея отъ чл. 2, всички турски стоки ще се облагатъ съ акцизъ въ размѣритѣ, които послѣдното измѣнение на закона за акцизитѣ прѣдвижда.

По списъка на суровитѣ материали. Постжпилитѣ въ Министерството на търговията и пр. заявления за вписване и отписване нѣкои материали въ списъка на суровитѣ и полуобработени материали, които се пропушатъ безъ мито за индустриални цѣли, съгласно чл. 17 отъ закона за насърчаване мѣстната индустрия, сж разгледани на 10 септемрий отъ съответната комисия и, съгласно утвърденото ѝ вече отъ г-на Министра рѣшение, слѣдва да се допишатъ въ поменатия списъкъ слѣднитѣ сурови материали:

Къмъ 6 група.

3 класа: сапунарство (и съ парфюмерия) и свѣщарство.

Оксидационнитѣ и редукионни срѣства:

1. Бихромати (калиевъ и натриевъ).

2. Пербарати (калиевъ и натриевъ).

3. Калаенъ хлоридъ.

4. Натриевъ персулфатъ.

5. Натриев хидросулфитъ (бланкитъ).

6. Бариев карбонатъ.

7. Натриев и цинковъ декролинъ само за обезивътяване на маслата, служащи за добиване на сапунъ.

8. Органически сулфокиселини (Pfeilriny Reantig) — служащи като катализатори при сапунификацията и, слѣдователно, ще се отпусчатъ на индустриалцитѣ въ ограничени количества.

Засѣданията на комисията ще продължатъ.

Затваряне на Дарданелитѣ. Крупнитѣ политически събития, които се разиграватъ около насъ, сж наложили въ послѣдно врѣме на Турция да прѣдприеме една мѣрка, въ резултатъ на която единъ отъ най-важнитѣ пжтища на нашата чуждестранна търговия се затваря. Дарданелитѣ, чрѣзъ които още можаме да се сношаваме съ страни-тѣ на срѣдиземноморския басейнъ, а отъ тамъ и съ всички останали държави, сж затворени. На България остава сега отворенъ само оня малъкъ прозорецъ на Бѣлото море, ала за жалость, пристанищата, които имаме тамъ сж още недостъпни за вжтрѣшността на страната. Така че, на търговията ни, колкото тя да е ограничена поради забраната на износа, се нанася още единъ ударъ.

Ново помѣщение на генералното ни консулство въ Цариградъ. Оповѣстява се на заинтересуванитѣ, че генералното ни консулство въ Цариградъ се е вече прѣмѣстило въ новото си помѣщение *Галата, трамвайната линия, на реда съ Отоманската банка.*

Тия, които писмено се отнасятъ до него, за да не пропадатъ заявленията и писмата имъ, трѣбва да ги адресиратъ до „Българското генерално консулство“, а не до „Българската търговска агенция.“

Тѣй като заявления и запитвания до консулствата не се освобождаватъ отъ гербовъ сборъ, просителитѣ трѣбва да се съобразяватъ съ постановлението на закона, понеже често пжти съ необгербованитѣ си заявления и писма поставятъ въ неловко положение консулството да имъ услужи, или не.

Затворени учебни заведения. Нашето консулство въ Буда-Пеща съобщава, че поради войната въ

този градъ за сега сж затворени всички учебни заведения, а така сжщо нѣма и никакви вечерни или дневни курсове.

Прѣпоръчано списание. Министерството на търговията, промишлеността и труда прѣпоръчва съ окржжно писмо на търговско-индустриалнитѣ камари списанието: „Вносно-износенъ прѣгледъ“, което се издава въ София, подъ директорството на г. Ат. Г. Атанасовъ. (годишенъ абонам. 24 лева, год. II).

Списанието е стопанско-економическо, има за цѣль да улесни отношенията между производителитѣ, индустриалцитѣ, прѣдставителитѣ и търговцитѣ, желаючи да разширятъ тѣхнитѣ сѣлки при добри пазари, както у насъ, така и въ странство.

На г. г. училищнитѣ директори се съобщава, че е одобрено за библиотекитѣ на професионалнитѣ училища.

Чистъ отъ холера. Съгласно рѣшението на Върховния медицински съвѣтъ, обявенъ е за чистъ отъ холера гр. Смирна.

Чистъ отъ чума. Съгласно рѣшението на Върховния медицински съвѣтъ, обявенъ е за чистъ отъ чума гр. Катания, на източния брѣгъ на Сицилия.

Обезсилено индустр. свидѣтелство. Министерството на финанситѣ съобщава, че индустр. свидѣтелство № 38 отъ т. г., издадено на г-да Поповъ и Стоиловъ отъ Бургазъ, се обезсилва, защото даденитѣ имъ облаги сж угаснали.

Прѣобразувана фирма. Г-нъ П. Видовъ отъ Шуменъ съобщава, че отъ фирмата П. Видовъ и Д. Митевъ, послѣдния се оттегля и тя остава да сжществува на негово име, като той поема всичкия ѣ активъ и пасивъ до 15 септември т. г. За сѣлките, които Д. Митевъ е сключилъ слѣдъ тази дата, той не поема никаква отговорность.

Нова застрахователна агенция.

Бившиятъ агентъ на Българското търговско параходно дружество е поелъ агенцията на първото българско застрахователно дружество „България“ за Варна и окол- нията.

ТЪРГОВЕ.

1) Главна дирекция на желѣзницитѣ.

На 13 октомври 1914 г. търгъ за доставка на дървени и инвентарни прѣдмети на стойность 5950 лева.

На 5 ноември 1914 г. търгъ за доставка на канцеларски материали на стойность 10000 лева.

На 22 окт. 1914. Търгъ за доставка на говежда лой на стойность 6000 лева.

На 22 окт. 1914. Търгъ за доставка на печатарска хартия на стойность 17,490 лева.

На 25 окт. 1914. Търгъ за продажбата на стари бурета.

На 11 ноемвр. 1914. Търгъ за доставка на обивна хартия на стойность 9625 лева.

На 12 ноемвр. 1914. Търгъ за доставка на инструменти за сѣдлари, тенекеджии и пр. по списъкъ № 753.

2) Държавенъ Институтъ за глухонѣми въ гр. Варна.

На 15 окт. 1914. Търгъ за доставка на хранителни продукти, бакалски стоки, зеленчукъ и хлѣбъ — за пансиона при института.

3) 4-а пѣх. Прѣславска дивизия.

На 15 окт. 1914. Търгъ по доброволно спазаряване за доставка на слѣднитѣ прѣдмети: 14,500 парчета прѣзраменни паласки съ ремѣнитѣ; 16,000 чифта пояси, патронни паласки и 21,000 чифта царвули.

Несъстоятелности въ района на Варн. търг. инд. камара.

Бр. Ив. Раеви — Г.-Орѣховица. Бакалия и питиепродавство. Несъстоятелността е прѣкратена по нѣмане на пасивъ. Опрѣдѣление № 4370, 4 окт. 1914 г. на Търн. Окр. Сждъ.

Зарегистрирани фирми въ района на Варн. търг. инд. камара.

1. Господинъ И. Цаневъ, Варна. Обмитване и експедиция на стоки. Опр. № 4368 отъ 25 септември 1914 г. Д. В. Бр. 224/914 г.

2. Вахрамъ Бераковъ, Варна. Букволѣярство. Опр. № 4362 отъ 25 септември 1914 г. Д. В. бр. 224/914 г.

3. Иванъ Д. Годжовъ, Габрово. Колониалъ и питиепродавство. Опр. № 2023 отъ 16 септември 1914 г. Д. В. бр. 219/914 г.

Варненска търговско-индустриална камара.

ОБЯВЛЕНИЕ

№ 3187.

гр. Варна, 23. септември 1914 г.

Въз основа на чл. 8 отъ „Закона за организиране и подпомагане на занаятите“, прѣзъ втората половина на идущия м. октомври ще се произведатъ изпити на кандидатитѣ за майстори отъ разнитѣ занаяти, които сж подали заявление за това въ камарата.

Понеже между тия кандидати има и такива, подали заявления още прѣзъ 1911, 1912 и 1913 год., а не сж се явили на изпитъ прѣзъ миналитѣ три сесии, прѣдъ видъ и на обстоятелството, че вслѣдствие на войната, нѣкои отъ тѣхъ, може би, не сж вече между живитѣ, то за да се има точенъ списъкъ на кандидатитѣ, които ще положатъ изпитъ прѣзъ прѣдстоящата IV изпитна сесия, прѣзъ м. октомври т. год., камарата поканва всички кандидати, означени въ приложения тукъ списъкъ да съобщятъ съ по едно отворено писмо, че подържатъ заявленията си и че ще се явятъ на изпита. Това трѣбва да стане най-късно до 10 октомври т. г. Едновременно съ това съобщение всички, които не сж внесли изпитната такса отъ 15.10 лв., да я внесатъ направо въ Търговската камара съ пощ. записъ. Слѣдъ горния срокъ ония, които не сж дали своето съобщение, че ще държатъ изпитъ и не сж внесли таксата, ще бждатъ заличени отъ списъка.

Заявления (тъ не се обгербватъ) отъ нови кандидати за майстори, за изпита прѣзъ октомври, се приематъ най-късно до 10 октомври т. г.

Кандидатитѣ, на които заявленията ще се получатъ слѣдъ тази дата, остава да положатъ изпитъ прѣзъ м-цъ априлъ 1915 година.

Както заявленията за изпитъ, така и изпитната такса, се изпращатъ и внасятъ изключително направо на Търговската камара. Прѣдседателитѣ на изпитнитѣ комисии нѣма да приематъ никакви заявления и никакви такси, и такива кандидати нѣма да бждатъ изпитвани.

Отъ това всѣки да си вземе бѣлѣжка, за да нѣма неприятности.

Програмитѣ за материала по разнитѣ занаяти, по които ще се държи изпитъ за майсторъ всѣки кандидатъ може да получи направо отъ камарата, като внесе 10 ст. пощ. марка.

Датата на изпититѣ и мѣстото, гдѣто ще се произведатъ тѣ, ще се обяви допълнително, чрѣзъ общинскитѣ управления.

Вмѣнява се въ обязаность на г. г. общинскитѣ кметове да наредятъ да се даде най-широка гласность на това обявление.

Прѣдседателъ: К. Ранковъ

Секретаръ: Д-ръ Ив. Каросеровъ.

СПИСКЪ

на кандидатитѣ за майстори, подлежащи на изпитъ прѣзъ IV изпитна сесия, октомври 1914.

Отъ Варненска околия.

Име и прѣзиме	Занаятъ	Мѣстожи-телство	Име и прѣзиме	Занаятъ	Мѣстожи-телство
Георги Димитровъ	бояджия на здания	Варна	Добри Илиевъ	шлос.-машинистъ	Варна
Торасъ Бояджиянъ	" "	"	Иванъ Георгиевъ	" "	"
Маринъ Тодоровъ	бояджия на платове, прѣжди и пр. домостроителъ	"	Илия Антоновъ	" "	"
Блаже Димитровъ	"	"	Коста Атанасовъ	" "	"
Димитръ Ив. Илиевъ	"	"	Панайотъ П. Коларовъ	" "	"
Димитръ Милановъ	"	"	Тодоръ Яневъ	" "	"
Григ. Вълчевъ (Симовъ)	"	"	Тодоръ Коемджиевъ	" "	"
Иванъ Симеоновъ	"	"	Филипъ Д. Калевъ	шлос.-желѣзаръ	"
Иванъ Стояновъ	"	"	Хюсменъ Османовъ	ковачъ	"
Никола Димитровъ	"	"	Ангелъ Сжбевъ	"	Констант.
Петъръ Якововъ	"	"	Карани Джаферовъ	"	Д.-Кумлуд.
Сотиръ Гюровъ	"	"	Александръ Ивановъ	коларъ-желѣзаръ	Варна
			Киро Павловъ	" "	"

Име и прѣзиме	Занаятъ	Мѣстожи- телство	Име и прѣзиме	Занаятъ	Мѣстожи- телство
Петко Р. Коларовъ	коларъ-желѣзаръ	Варна	Иванъ Сл. (Бояджиевъ)	бояд. на плат. и др.	Провадия
Димо Пасковъ Токовъ	" дърводѣлецъ	Карахюсеин	Лазаръ Спасовъ	домостроителъ	"
Желю Михайловъ	" "	Козлуджа	Стоянъ Беневъ	"	Тестеджий
Миранъ Д. Сахатчианъ	часовникарь	Варна	Илия Хр. Симеоновъ	златаръ	Провадия
Такоръ Т. Ховнанянъ	"	"	Вълканъ Илиевъ	коларъ	"
Аршакъ Х. Закианъ	шивачъ	"	Георги Митевъ	"	"
Никола Шаранковъ	"	"	Минчо М. Михневъ	"	"
Харидимо Софияновъ	"	"	Христо Ив. Коларовъ	"	"
Георги Хр. Казаковъ	кожух.-калпакчия	"	Василь Ив. Недевъ	"	Девня
Сотиръ Костадиновъ	мѣдникарь	"	Димитръ Куртевъ	"	Градинар.
Сеидъ Мехмедовъ	Налбантинъ	"	Никола Великовъ	"	"
Муралъ Ибрямовъ	"	Авренъ	Маринъ Добревъ	"	Каръ-Ягди
Александъ Константианъ	обущаръ	Варна	Сава Желѣзовъ	"	Кара-Ачъ
Василь Тодоровъ	"	"	Илия Хр. Симеоновъ	мѣдникарь	Провадия
Вартанъ Сиринянъ	"	"	Иванъ Димовъ	обущаръ	Девня
Гичо Коларовъ	"	"	Сюлейманъ Мехмедовъ	"	Провадия
Димитръ Петровъ	"	"	Радосл. П. Странджевъ	"	"
Киркоръ Ованезовъ	"	"	Димитръ Ивановъ	столаръ	"
Михалъ Николовъ	"	"	Иванъ Д. Поповъ	"	"
Мехмедъ Сюлеймановъ	"	"	Иванъ Дянковъ	царвуларъ	К.-Агачъ Г.
Никола Стаматовъ	"	"	Неджибъ Османовъ	"	Провадия
Стоянъ Н. Каракашевъ	"	"	Велико Д. Даскаловъ	шивачъ	"
Спиро Кондовъ	"	"	Крумъ Райковъ	"	"
Христо Нанковъ	"	"	Петъръ Друмевъ	"	"
Антонъ Атанасовъ	Столаръ	"	Слави Г. Чаушовъ	"	"
Агопъ Тайянъ	"	"	Отъ Шуменска околия		
Айгазъмъ Артиновъ	"	"	Андонъ Андрѣевъ	бояд. на постройк.	Шуменъ
Василь П. Касабовъ	"	"	Димитръ Фидановъ	зидаръ	Н.-Пазаръ
Василь Прокоповъ	"	"	Петю Желѣзовъ	"	"
Гарабедъ А. Чакърянъ	"	"	Христо Станчевъ	дюлгеринъ	"
Георги Киряковъ	"	"	Върбанъ Радевъ	"	"
Гарабетъ Саркизовъ	"	"	Аптулла Джелиловъ	коларъ	Шуменъ
Ишуа Хяимъ Юлзари	"	"	Иванъ Рачевъ	" желѣзаръ	Н.-Пазаръ
Лефтеръ Александровъ	"	"	Мехм. Ходжа Юсеиновъ	" бѣчваръ	"
Никола Костовъ	"	"	Христо Йорговъ	" дърводѣл.	Кюлевча
Оникъ Нишановъ	"	"	Василь Василевъ	кожух.-калпакчия	Шуменъ
Паско Костадиновъ	"	"	Любомиръ Рачевъ	" "	"
Юрданъ Станчевъ	"	"	Марко Желевъ	" "	"
Георги Д. Казаковъ	царвуларъ	"	Стоянъ Цоневъ	" "	"
Исакъ Дав. Меламедовъ	"	"	Стоянъ Язджиевъ	" "	"
Ибрахимъ Арифовъ	"	"	Дечо Мариновъ	" "	Каспечанъ
Мусинъ Неджибовъ	сарачъ	"	Коста В. Йовчевъ	" "	Шуменъ
Шюкрю Мехмедовъ	царвуларъ	"	Илия Петровъ	книговѣзецъ	"
Сали Муртазовъ	сарачъ	Д.-Кумлуд.	Басри Мехм. Чакаловъ	мутафинъ	"
Юрданъ Колевъ	"	Николаевка	Исмиль Хас. Попкѣойлю	"	"
Атанасъ Димитровъ	тенекеджия	Варна	Александъръ Малчевъ	обущаръ	"
Аврамъ Азария	"	"	Божемиръ Димовъ	"	Н.-Пазаръ
Ардашъ Мануковъ	"	"	Владимиръ М. Папазовъ	"	Дивдѣдово
Георги Панайотовъ	"	"	Геро М. Молловъ	"	Шуменъ
Гарабетъ Каспарянъ	"	"	Димитръ Димовъ	"	"
Ервантъ Мжгърдичевъ	"	й	Дамитиръ Добревъ	"	"
Иосифъ А. Алмалехъ	"	"	Кадиръ Исмаиловъ	"	"
Янко Московъ	"	"	Мехмедъ Хасановъ	"	"
Марийка Андонова	шапкарка дамска	"	Никола Христовъ	"	"
Никола Т. Цампаровъ	тапициеръ	"	Османъ х. Ахмедовъ	"	"
Стерю Л. Живковъ	"	"	Панайотъ Маноловъ	"	"
Отъ Провадийска околия.			Петко Ивановъ	"	"
Бврамъ И. Креспинъ	бояджия на сгради	Провадия	Филипъ Мариновъ	"	Мурадалир.
Господинъ Т. Златевъ	" "	"	Юсеинъ Керимовъ	еменеджия	Шуменъ
Борисъ Георгиевъ	бояд. на плат. и др.	"	Недѣлчо Добревъ	царвуларъ	Н.-Пазаръ
Крумъ Златевъ	" "	"	Шукри Мехм. Читаковъ	сарачъ	Шуменъ

Име и прѣзиме	Занаятъ	Мѣстожи-телство	Име и прѣзиме	Занаятъ	Мѣстожи-телство
Отъ Разградска околия					
Кръстю Г. Мариновъ	столаръ	Н.-Пазаръ	Генчо Димовъ	дюлгер.-зидаринъ	Черковна
Вълчо Георгиевъ	тенекеджия	Марково	Ибрямъ Илязовъ	" "	Ташчи
Синтовъ Ил. Алмалехъ	"	Шуменъ	Недко Петровъ	" "	Сѣново
Абрахамъ Гарабетовъ	часовникарь	"	Тотю Недевъ	" "	Разградъ
Ваханъ Аведисовъ	"	"	Асо Димитровъ	желѣзаръ	Абдулъ
Мехм. С.х.Шемсединовъ	"	"	Нури Арнаудъ Салиевъ	"	Разградъ
Александъръ Петровъ	абаджия	"	Димитъръ Д. Куртевъ	коларъ	Топчии
Владимиръ Куневъ	шивачъ	"	Димитъръ Василевъ	"	Борисово
Георги Юрдановъ	абаджия	"	Иванъ М. Гюнчевъ	"	Батембергъ
Димитъръ Атаназовъ	шивачъ	Н.-Пазаръ	Иванъ Варчевъ	"	Дик.-Ташъ
Христо Тодоровъ	"	Мурадалар.	Муст. Ахм. (Черковн.)	"	Разградъ
Георги Д. Бъчваровъ	" дамски	Шуменъ	Мехм. Ахм. Дюлгеровъ	"	"
Отъ Прѣславска околия					
Алиосманъ Шабановъ	желѣзаръ-ковачъ	Прѣславъ	Стоянъ Атанасовъ	"	К.-Арнаутъ
Димитъръ Янкуловъ	"	Смѣдово	Стоянъ П. Матевъ	"	Сазлж
Димитъръ Ефтимовъ	кожухаръ	Байр.-дере	Рас. Казъ-Мехмедовъ	"	Разградъ
Бойчо Стояновъ	мутафинъ	Смѣдово	Христо Пасковъ	"	Арнаутъ
Димитъръ Кирановъ	"	"	Пеню Димовъ	налбантинъ	К.-Арнаутъ
Вѣло Вълчан. Папазовъ	обущаръ	"	Димитъръ Антоновъ	обущаръ	Разградъ
Вълчо Великовъ	"	"	Етемъ Афузъ Феимъ	"	"
Кирилъ Колевъ	"	Злокучени	Симеонъ Геновъ	"	Мумджил.
Вичо Дуневъ	столаръ	Прѣславъ	Стоянъ Димитровъ	столаръ	Ютюклеръ
Тодоръ Илиевъ	дърводѣл.-вѣялки	Смѣдово	Алишъ Мехмедовъ	царвуларъ	Разградъ
Ст. Деневъ Прѣславски	шивачъ	Прѣславъ	Иванъ П. Добревъ	сарачъ	Топчии
Петъръ Петковъ	дюлгеринъ	Смѣдово	Николай Ц. Бобчевъ	"	Разградъ
Отъ Е.-Джумайска околия					
Рамисъ Ереджебовъ	желѣзаръ	Е.-Джумая	Стефанъ Николовъ	боядж. на сгради	Търново
Еню Дим. Янковъ	обущаръ	"	Иванъ Цоневъ	боядж. текстил.	Самоводени
Мехм. Ал. Хас. Терзик.	"	"	Ангелъ Пѣйчевъ	домостроитель	Войнежа
Сали Мех. Бел.-Салиевъ	"	"	Василъ Радевъ	"	Градище
Андрѣй Кръстевъ	шивачъ	"	Георги Нед. Пашовъ	"	Цер. Курия
Отъ О.-Пазарска околия					
Атанасъ Данковъ	желѣзаръ	О.-Пазаръ	Цоню Тодоровъ	"	Войнежа
Мехм. Ахм. Бейтуловъ	мутафинъ	"	Цоню Пенч. Еленкинъ	"	"
Иванъ. Ив. Лачордовъ	шивачъ	"	Пенчо Христо	желѣзаръ-ковачъ	Градище
Коста Петровъ	абаджия	"	Петъръ Геор. Ковачевъ	" "	Лесичери
Муст. Юсм. х Байракт.	"	"	Махмудъ Алиевъ	калайджия	Килифаров.
Назиръ Махмудовъ	"	"	Атанасъ Илиевъ	кожух.-калпакчия	Градище
Отъ Поповска околия					
Димитъръ Д. Юрдановъ	боядж. на сгради	Попово	Ради Тотевъ	" "	Търново
Пенчо Станчевъ	желѣзаръ	Аязларъ	Юрданъ Ат. Илиевъ	" "	Бутово
Никола М. Поповъ	"	Попово	Стойко Ангеловъ	" "	Градище
Никола П. Димитровъ	"	Ковачевецъ	Атанасъ Денчевъ	коларъ	Б.-Черкова
Иванъ Стояновъ	обущ.-еменеджия	Попово	" А. Узунъ	"	Килифаров.
Иванъ Станевъ	"	Зараево	" Дичевъ Нуневъ	"	Дѣското
Илия Стефановъ	"	Попово	Иванъ Йовчевъ	"	Б.-Черкова
Пенчо Ивановъ	"	"	Исмаилъ Мехмедовъ	"	Търново
Стефанъ Г. Монеъ	"	"	Рачо Русевъ	"	Варана
Тодоръ С. Чолаковъ	"	"	Стефанъ Господиновъ	"	Дичинъ
Цаню К. Бъчваровъ	"	"	Спиридонъ А. Дечевъ	"	Мусина
Димитъръ Василевъ	дървод.-столаръ	Фюлбелеръ	Тодоръ Стояновъ	"	Ледникъ
Марко К. Цокевъ	шивачъ	Ковачевецъ	Тотю Пенчевъ	"	"
Митю Владевъ	"	Посабина	Христо Пенчевъ	"	"
Атанасъ Петковъ	"	Попово	Тодоръ С. Тотевъ	"	Търново
Отъ Търновска околия					
			Иосифъ Стефановъ	обущаръ	П.-Сѣнов
			Кръстю Ганчевъ	"	Дебелецъ
			Петко С. Кожухаровъ	"	Плаково
			Кръстю С. Габровски	"	Павликени
			Георги Ил. Сжбевъ	столаръ	Килифаров.
			Маринъ Донеъ	"	Дебелецъ
			Никола Дичевъ	"	Търново
			Петко К. Додунековъ	"	Килифаров.

Име и прѣзиде	Занаятъ	Мѣстожи- телство	Име и прѣзиде	Занаятъ	Мѣстожи- телство
Александ. Д. Юруковъ	тенекеджия	Търново	Василь Георгиевъ	налбантинъ	Беброво
Трайко Никушевъ	"	"	Петко П. Иовчевъ	"	Констант.
Александър Величковъ	шивачъ	"	Стоянъ В. Матевъ	обущаръ	Златарица
Борисъ Тачевъ	"	Гол.-Яларе	Христо Ст. Момчиловъ	"	Миндя
Георги Ив. Бъчваровъ	"	Търново	Дончо Георг. Вълкановъ	шивачъ	Чакали
Кера М. Саралиева	"	Килифаров.	Драгостинъ Стояновъ	"	Разпоповци
Маринъ Боневъ	"	Павликени	Койка Ст. Градинарова	"	Яковци
Петъръ К. Шишковъ	"	Самоводени	Невѣнка С. Енчова	"	Констант.
Никола П. Начевъ	"	Михалци	Юрданъ Николовъ	"	Шилковци
Петъръ Христовъ	"	Тенча	Юрданъ С. Славовъ	"	Търкашени
Цанко Антеновъ	"	Лѣсичери			
Юрданъ Хр. Бърневъ	"	Търново			
Отъ Гор.-Орѣховска околия.			Отъ Габровска околия.		
Иванъ п. Савовъ	боядж. текстил.	Стражица	Гатю Бончевъ	дюлгеринъ	Допини
Петъръ Ив. Момчевъ	"	Г.-Орѣхов.	Василь Георгиевъ	"	Оролеви
Стамо Хр. х. Ганевъ	"	"	Стефанъ Хр. Конаровъ	"	Кметовци
Добри П. Деневъ	жельзар-ковачъ	"	Никола М. Ковачевъ	зидаринъ	Болтата
Анастасъ Николовъ	обущаръ	"	Нено Ив. Дончевъ	дюлгер.-зидаринъ	Сжботков.
Ангелъ Ст. Терзиевъ	"	Кралбунаръ	Георги Петковъ	жельзаръ-ковачъ	Габрово
Дим. Ив. Янгъзовъ	"	Стражица	Колю Петровъ	"	"
Дим. Ив. Хатибовъ	"	Паша-къой	Петъръ Хр. Поповъ	"	"
Мирчо Юрд. Кабакчиевъ	"	Драганово	Дончо П. Вѣнковъ	кожаръ	"
Юрданъ Юр. Юрдановъ	"	Джулиница	Савчо Коевъ Вѣнковъ	кожухаръ	Мечковица
Ангелъ Т. Сапунджиевъ	сапунаръ	Стражица	Пенчо Митевъ	коларъ	Габрово
Петко Рачевъ	тенекеджия	Чаиръ	Василь Петровъ	обущаръ	"
Анка Иванова	шивачка	Арбанаси	Димитъръ Косевъ	" чехларъ	"
Иванъ Ив. Димовъ	"	М.-Луизино	Христо Д. Шанговъ	"	"
Христо К. Сапунджиевъ	"	Сушица	Цоню Г. Йонковъ	"	"
Рашо Юрдановъ	коларъ	Кесарово	Недѣлко В. Рачевъ	"	"
Отъ Еленска околия.			Христо Тотевъ	"	"
Петъръ Василевъ	дюлгеринъ	Мийкавци	Маринъ Начевъ	"	"
Петъръ Ив. Пѣевъ	"	Илак.-ржтъ	Иванъ Колевъ Долневъ	"	"
Стоянъ Н. Урумовъ	зидаръ	"	Димитъръ Лалевъ	портмонета и др.	"
Христо Алексиевъ	дюлгеринъ	Мийковци	Ганка С. Хараламбева	тапкарка (дам.)	"
Дим. Н. Н. Гайдаровъ	коларъ	Йовковци	Иванъ Пѣевъ	шивачъ	Н. Махала
Иванъ Юрдановъ	"	Г.-Геновци	Пенка Д. Иванова	"	Габрово
Сава Петровъ	"	Ничевци			
Стайко Ивановъ	коларъ-бъчваръ	Карандили			
Кръстю Ст. Сгуревъ	кожухаръ	Златарица			
Недѣлко Димитровъ	"	Констант.			
Отъ Дръновска околия.			Ирина Хр. Калинчева	боядж.-текстил.	Тръвна
			Стою Цаневъ	обущаръ	"
			Дешка Хр. Ковачева	шивачка	"
			Рада Николова	"	"

ХРИСТО ИВ. ЧИМШИРОВЪ — ВАРНА.

Агентъ на Първото Българско Застрахователно Дружество „БЪЛГАРИЯ.“

Извѣства, какво Главната дирекция на I-вото Българско застрахователно дружество „БЪЛГАРИЯ“ въ гр. Русе му повѣри агенцията си въ гр. Варна и околията съ право да приема прѣдложения за застраховки по клоноветъ „ПОЖАРЪ“, „ЖИВОТЪ“ и „НЕЩАСТНИ СЛУЧАИ.“

Извѣстно Ви е, уважаеми г-да, че дружеството въведе нови модерни и съ най-либерални условия тарифи по всички клонове осигуровки, като приема и **риска за война безплатно.**

Вѣрвамъ, че слѣдъ като изучите основно условията и тарифитѣ, ще Ви имамъ между многобройнитѣ ми клиенти.

Достатъчно е да ми съобщите чрѣзъ една отворена картичка желанието си, и азъ ще Ви изпратя лице да Ви информира безплатно за условията и тарифитѣ на д-вото, или пъкъ Вий лично да посѣтите контората ми, находяща се на улица „Охридска“ въ зданието на г-нъ Стефанъ х. Пѣйчевъ.

Варненско Акционерно Пивоварно Д-во „ГАЛАТА“

ВЪ ВАРНА

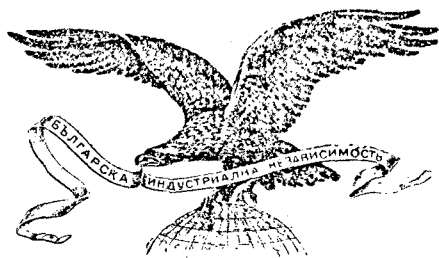
Депозити въ БУРГАЗЪ и РУСЕ.

ОСНОВАНО ВЪ 1907 ГОДИНА.

ОСНОВЕНЪ КАПИТАЛЪ 1,000,000 ЛЕВА НАПЪЛНО ВНЕСЕНЪ.

Произвежда първокачествено пиво, желто-пилзенски
и черно-мюнхенски типъ.

ТЕЛЕФОНЪ № 234.

ПАНИЦА & НИКОЛОВЪ — ВАРНА

Индустриално прѣдприятие „ОРЕЛЪ“ за боядисване на памучни прежди

Фабрика „Орелъ“, по своитѣ размѣри, модерна инсталация и голѣмо производство, е единствената въ царството.

Най-голѣмъ складъ отъ боядисани първокачествени памучни прежди.

Гарантирана здрава и равна жица на преждата, изпредена отъ първокачественъ американски памукъ. Гарантирана трайность (хасъ) на боята на пране и свѣтлина.

Благодарение на горнитѣ качества на жицата и боята, боядисанитѣ ни прежди се много лесно тъкатъ и изтъканитѣ платове сж отъ извънредна голѣма трайность.

Българска кредитна банка „Гирдапъ“

Banque Bulgare de Credit „GHIRDAP,“

— ОСНОВАНА 1882 год. —

КАПИТАЛЪ напълно внесенъ лева златни 4,000,000

ЗАПАСЕНЪ ФОНДЪ и резерви „ „ 1,450,000

Централно сѣдалище въ **РУСЕ.**

Клонове: Варна, Т.- Пазарджикъ, София и Ямболъ.

ИЗВЪРШВА ВСИЧКИ БАНКОВИ ОПЕРАЦИИ

Приема влогове

съ срокъ и безъ срокъ срѣщу спестовни книжки, срочни свидѣтелства и въ текущи смѣтки и плаща:

5% год. лихва за безсрочни влогове.

6% год. лихва за влогове съ срокъ една година и повече.

Спестовнитѣ книжки се даватъ безплатно и вноситѣ, както и изтеглянето на сумитѣ, става **безъ никакви формалности** и безъ никакви разноси.

Скотира полици, отпуска заеми и открива текущи смѣтки срѣщу гаранция на цѣнни книжа, стоки и лични поръчителства.

Събира полици за чужда смѣтка.

Издава чекове и прави прѣводи за по-големитѣ градове въ България и странство.

Купува и продава за чужда смѣтка всички видове цѣнни книжа.

 Условия най-либерални.

○ ○ ○ ○ ○ Телеграфически адресъ: „ГИРДАПЪ.“

Велико Христовъ Синове & С^{-НЕ}

ВАРНА—БУРГАЗЪ

Телеграфически адресъ за Варна и Бургазъ: „Велико“.

Варна телефонъ № 148; Бургазъ телефонъ № 173.

**Складъ на колониални стоки,
желъзария и каменни въглища
(кардифъ, антрацитъ и коксъ).**

Парна бонбонена фабрика „БОРИСЛАВЪ“

НА

Г. НИКОЛИЕВЪ & А. ПОПОВЪ

— В А Р Н А. —

Извѣстяваме на г. г. търговците, че отъ скоро врѣме фабриката ни е на ново най-модерно инсталирана и може да задоволи и най-изтънчения вкусъ.

Изработваме: карамели, пълни съ шоколадъ, и разни видове фруктови мармелади и др.; бонбони атлазени, шоколадни, малинови, ментови, виолетови и разни руски монпасета, кисели и ароматни и локумъ въ кутии и каси.

Нашитъ захарни издѣлия не се лѣпятъ никога.

Поръжките се изпълняватъ точно, бързо и акуратно.

Пристигнаха ни тенокени кутии, изящно литографирани съ лика на Борислава; вмѣстимостъ три килограма.

БЪЛГАРСКО ТЪРГ. АКЦИОНЕРНО Д-СТВО

— Р У С Е —

Кюлове: ВАРНА, СОФИЯ и ПЛОВДИВЪ

ПРИ ВАРНЕНСКИЯ КЛОНЪ

Голѣмъ складъ отъ английски и турски каменни вжглища.

Американски минерални масла.

Първокачествени айвалийски дървени масла за ядене.

Айвалийски, критски и марсилски сапунъ, маслини и изобщо всѣкакви турски колониални стоки.

Автомобили „STOEWER“ отъ Stettin
(Германия),

складъ на резервнитѣ имъ части и гуми за тѣхъ отъ английската марка „DUNLOP“.

Винаги прѣсни циментъ и хидравлич. варъ „Beoscin“.

Земледѣлчески машини.

ПРѢДСТАВИТЕЛСТВО & АГЕНТУРА

на разни западно европейски и американски кжщи.

ХРИСТО КИРЧЕВЪ

ВАРНА и БУРГАЗЪ.

ПОСТОЯННИ СКЛАДОВЕ

НА АНГЛИЙСКИ КАМЕННИ ВЖГЛИЩА:

КАРДИФЪ, НЮКАСТЕЛЪ И АНТРАЦИТЪ.

Коксъ, чугунъ, тухли огнеупорни, марсилски
керемиди, турски вжглища и др.

Българска Генерална Банка

Основен капиталъ 5,000,000 лева напълно внесенъ.

Основана съ съдѣйствието на Banque de Paris et des Pays-Bas, Paris,
et de la Banque Commerciale Hongroise de Pest, Budapest.

Централа: СОФИЯ. — Клонове: БУРГАЗЪ, ПЛОВДИВЪ, РУСЕ, ВАРНА
и ДЕДЕАГАЧЪ.

Българската Генерална Банка приема влогове безсрочни и срочни, издава чекове и кредитни писма срѣщу България и странство, купува и продава камбио, сконтира купони и търговски полици, дава аванси срѣщу стоки и цѣнни книжа, прави гаранции, търгува съ всички български и чуждестранни цѣнни книжа и ги пази въ депо, взема участие въ държавни търгове за смѣтка на чуждестранни фабрики и пр. Даватъ се подъ наемъ на частни лица касетки въ хранилището на банката за пазене разни цѣнности, при пълна сигурность и износни условия. Банката има частно своитѣ: служба за инкасо, служба за свѣдения, бюро за прѣдставителство и комисиона, бюро за продажба на пашкули, отдѣление за машини и пр.

Banque Générale de Bulgarie

Capital social 5,000,000 de francs entièrement versés.

Fondée avec le concours de la Banque de Paris et des Pays-Bas, Paris,
et de la Banque Commerciale Hongroise de Pest, Budapest.

Siège central: SOFIA. Succursales: BOURGAS, PHILIPPOPLE, ROUSTCHOUK, VARNA
et DÉDEAGATCH.

Correspondants sur toutes les places principales de la Bulgarie et de l'étranger.

La Banque Générale de Bulgarie reçoit des fonds en dépôt à vue et à terme fixe, émet des chèques et lettres de crédit sur la Bulgarie et l'étranger, achète et vend des devises, s'occupe de toute opération de change et de l'escompte de coupons et d'effets commerciaux, consent des avances sur marchandises et titres, effectue de cautionnements, négocie toute valeur bulgare et étrangère et les garde en dépôt, participe à des adjudications d'Etat pour le compte de fabriques étrangères etc. Location de coffres-forts (sûres), présentant toute sécurité et à des conditions très avantageuses. La Banque offre tout particulièrement ses Service de recouvrements, Service de renseignements, Bureau de représentations, Bureau pour la vente de cocons, Bureau pour la vente de machines.

Врѣменно разписание за вървежа на параходитѣ

Отъ Варна за Бургазъ

ПОНЕДЪЛНИКЪ въ 8 ч. сутр. за Сизополъ и Бургазъ

ЧЕТВЕРТЫЙ	"	"	"	"	"	"	"	"
СЖБОТА	"	"	"	"	"	"	"	"

Отъ Варна за Цариградъ

ВТОРНИКЪ въ 4 ч. сл. обѣдъ направо за Цариградъ

Отъ Цариградъ за Бургазъ—Варна

ПЕТЪКЪ въ 2 ч. сл. обѣдъ за Бургазъ и Варна

Отъ Бургазъ за Варна

СРЪДА въ 8 ч. сутринята за Сизополъ и Варна

ПЕТЬКЪ

СЖБТА Варна

Неделя — Сизополь и Варна

Отъ Бургазъ за Василико

ВТОРНИКЪ въ 8 ч. сутр. за Сизополъ и Василико

Отъ Василько за Бургазъ

ВТОРНИКЪ въ 12 ч. обѣдъ за Сизополъ и Бургазъ

Отъ Бургазъ за Сизополь

ВТОРНИКЪ въ 8 часа сутринь

СРЪДА

ПЕТЪКЪ

НЕДЪЛЯ

Отъ Сизополь за Бургавъ

ПОНЕДѢЛНИКЪ въ 1 часа слѣдъ обѣдъ

Историкъ

ЧЕТВЕРТЫЙ

СЖБОТА

Отъ Сизополъ за Варна

СРЪДА въ 9 часа сутринь

ПЕТЪКЪ

НЕДЕЛЯ

Варна, 1/14 септември 1914 год.

Безъ отговорностъ въ случай на измѣненіе по каквито и да е причини.

Справки въ Агенциитъ.

ДИРЕКЦИЯТА.

ОБЪЯВЛЕНИЕ.

За да могат да се прѣнасятъ стокитѣ, прѣдначинени за България и натоварени на параходитѣ „Тенедосъ“ и „Патмосъ“ отъ компанията **Дойче Леванте Линие**, които параходи сега, по причина на войната, сж спрѣни въ Цариградъ, влѣздохме въ споразумѣние съ Българското параходно дружество въ Варна да се прѣтоварятъ въ Цариградъ на неговитѣ параходи и донесатъ въ Бургазъ или Варна. Разноснитѣ за прѣтоварването и прѣноса, както и рискътъ, ще сж за смѣтка на получателитѣ. Последнитѣ ще заплатятъ по около 10 шилинга на тонъ за стоене на стоката въ парахода въ Цариградъ, плюсъ 12 фр. навло на параходното дружество отъ Цариградъ до Бургазъ или Варна.

Това като се съобщава, поканватъ се притежателитѣ на стоки въ горнитѣ параходи, ако желаятъ, да изпратятъ сериитѣ коносаменти (толкова екземпляри, колкото е отбѣлзано върху коносамента), надлежно джиросани, до насъ въ Варна или Бургазъ за прѣдаване по принадлежностъ. Заедно съ коносаментитѣ ще ни се изпращатъ горнитѣ разноски, както и сумитѣ, които сж означени въ коносаментитѣ, като рамбурсъ и пр. и то въ ефективъ-златни монети.

Считаме за неизлишно да добавимъ, че, ако послѣдватъ още други нѣкой разности, то тѣ ще се събератъ пакъ въ ефективъ при получаването на стоката.

гр. Варна, 12/25 септември 1914 година.

Агенти на компанията Дойче Леванте Линие:

Варна — Бр. Золасъ

Бургазъ — Бѣзи, Синъ Со.